

The Project Gutenberg eBook of Tuppelan Kalle ja Koturi-Heikki: Kuvaus "Tukkipoikain" Elämästä, by Niilo Kivinen

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Tuppelan Kalle ja Koturi-Heikki: Kuvaus "Tukkipoikain" Elämästä

Author: Niilo Kivinen

Release date: October 16, 2015 [EBook #50233]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TUPPELAN KALLE JA KOTURI-HEIKKI: KUVAUS
"TUKKIPOIKAIN" ELÄMÄSTÄ ***

E-text prepared by Tapio Riikonen

TUPPELAN KALLE JA KOTURI-HEIKKI

Kuvaus "tukkipoikain" elämästä

Kirj.

NIILO KIVINEN (Niku)

Nikolainkaupungissa Waasan Painoyhtion Kirjapainossa v. 1889.

I.

Eräällä länttä kohti viertävällä kankaalla Ätsärin järven pohjoispään puolella sijaitti erillään muista ihmisasunnoista huononpäiväinen tölö, jonka ainoana kartanona oli tupamökki, vähän navettaa ja saunaa, Tölliaukkoa ympäröi taaja, keskulaisen korkea havumetsä muualta paitsi lännen puolelta, jossa oli ainoastaan harvaa metsää, niin että järvi, vaikka se oli jonkun matkan päässä, mökin perälasiin näkyi. Tähän mökkiin, jota nimitettiin Tuppelaksi, käykäämme aluksi tapaamaan vanhanpuoleista ukkoa ja eukkoa sekä heidän nuorinta poikaansa.

On sunnuntain iltapuoli toinen loppiaisen jälkeen. Pientä, savusta ja pölystä mustunutta tupaa valaisee takassa palava valkea. Vanha Kustavi istuu tuolilla ovenpuolella takan edessä vedellen savuja suuresta visapiipustaan, eukkonsa, vanha Kaisa, istuu toisella puolella takkaa kasvot perälasiin päin ja veisata hyräilee ulkomuistilta virttä: "Ah, mik' ompi elomm' tääll' Tuska vaiva tuskaa pääll" j.n.e. Kalle, heidän poikansa, istuu tantarin vieressä uuninruuhussa ja lukee hiljaa jotakin kirjaa.

— Niin se on, työ ja meno levotoin, silloinkin kuin se paras on, saatikka sitte kun köyhyys ahdistaa!

huokaili vanha Kaisa lakattuaan veisaamasta.

— Sepä juuri, sanoi Kustavi vakavasti mutta levollisesti. Olen juuri tässä mietiskellyt keinoa mikä auttaisi, kun se ruuanpuoli on kohta lopussa ja kengätkin meiltä kultakin hajalla.

— Kyllähän se kovaa on, mutta "kyllä Herra avun tietää ja tahtoo avuksemm' rientää," veisataan Jumalan sanassa. Kaisa tätä sanoessaan näytti epäilystä vastaan taistelevalta.

Isä, katsoen poikaansa päin, sanoi:

— Ei suinkaan siinä nyt muuta neuvoa ole kuin että sinun, Kalle, täytyy lähteä ansiotöihin.

— Niin, tukinhakkuusenko? kysäsi Kalle, lakkasi kirjaan katsomasta ja osotti hieman lapsellista ihastusta.

— Mihinkäs muualla.

— Tänä päivänä kuulutettiin kirkossa, että tukinhakkuu ja -ajo alkaa keskiviikko-aamuna Rämekön metsässä Multian puolella. Minä menen sinne, isä! Mutta jaksatteko te mennä Kumpulaan "taksvärkkiin?"

— No, kyllähän minä nyt jaksan; teemuili hänessä voimaini mukaan, päätteli ukko luotteliaasti.

— Kyllähän Kalle on vielä hyvin nerkonon niin kovaan työhön kuin tukinhakkuusen, viidennellätoista kun vasta on, mutta mikäs siihen auttaa, puheli äiti mieltäväästi.

— Niin, sepä juuri... mikäs muu auttaa, sanoi siihen ukko, sepä juuri, tuo kohtalon kovuus, on meidän köyhäin ihmisten pakkoittaja ja käskijä. Emme suinkaan panisi jos muu keino auttaisi lapsisekaista tuommoisiin koviin töihin, joissa se kukaties loukkaa ja tarvelee itseänsä. Jospa minä olisin vähän nuorempi, niin menisin itse, mutta liika kömpelö ja raihnea olen jo sinne rähmimään ja vääntämään. Talossa koetan taksvärkin suorittaa. — Olisihan niitä meillä auttajiakin, jatkoi hän huo'ahtaen, jos Jussi ja Matti olisivat kotona, mutta niinpä niiden poikainkin täytyi mennä maailmalle elatustaan hankkimaan, heti kun kynsilleen kykenivät.

— Sepä se... Kalle, Kalle on nyt ainoa tukemme ja turvamme! paneskelijä muija.

Seuraavana päivänä, maanantaina oli Kallen lähteminen matkalle. Useita muitakin tettiin sieltäpäin Ätsärin rannalta olevan lähdössä.

Pojalle pantiin kotoa muutamia leipiä, aski voita ja juusto konttiin evääksi. Hän oli tätä lähtöään ajatellut eilisestä ruveten, yölläkin, niin ettei ollut tahtonut unta saada.. Ensi tuokiossa se oli häntä vähän ihastuttanut, että kun pääsee sinne näkemään maailmaa, kylä ja metsiä semmoisia, joita ei ole ennen nähnyt. Mutta pian oli tuo ensimmäinen ihastus lauhtunut, ja nyt lähtiessä tuntui pahalta jättää koti ja vanhemmat ja lähteä pakkaseen ja lumitahraan. Voi jospa olisi kannattanut tehdä kotona työtä! ajatteli hän.

— Kun raukalla olisi eis paremmat kengät, niin olisihan jotakin! pani äiti lempeästi surkutellen.

— Täytyy laittaa uudet pieksut jollain keinolla niinpian kuin ehditään ja lähettää hänelle sinne, puhui isä; kyllähän niitä menijöitä aina on. Tottapan Kumpulan Aapulta nahkaa velaksi saatanee.

"Hyvästi" olisi Kalle nyt mielellään sanonut vanhemmilleen, mutta vaikealta tuntui sitä sanominen. Ei ollut helppo osottaa tuommoista avomielisyyttä vanhemmilleen, mikä häneen liekään syynä ollut. Kyllähän sille äidille sanoisi; mutta isälle sanominen oli toista. Hänen mieleensä muistui kohtauksia semmoisia, että kun hän oli yrittänyt puhumaan isälleen taikka tämän kuullen vieraille jotakin oikein alttiisti ujostelemalla, niin hän oli joko yreillä katseella taikka vähin, puoleksi ivallisesti nuhdellen kieltänyt häntä siitä, vaikkei hän mielestään ollut mitään pahaa yrittänyt puhumaan. Ei suinkaan se nyt sitä tekisi, ajatteli hän, mutta paha sitä kumminkin on sanoa kun nyt sentään ei mahda ijäksi mennä.

Tuskin kuuluvasti hän kuiskasi: hyvästi nyt! ja lähti.

— Katso nyt vaan eteesi ettet lyö kirveellä jalkaasi taikka ettet joudu puun alle siellä, varoittivat vanhemmat menevää poikaansa.

Käveltyään puolijuoksua järven rantaan ja siitä viistoon lännen puolelle järveä hän poikkesi Kanta-ahon tupaan, jossa talossa Heikki, eräs kyläkunnan tunnettu nuori irtolaismies oli koturina. Kalle toivoi hänestä, tästä tuommoisiin matkoihin tottuneesta reippaasta miehestä, saavansa itselleen turvallisen toverin, ja siihen tapaan olivat vanhemmatkin asiaa tuumineet.

— Hyvää päivää, Tuppelan Kalle! Yhdessäkösi sitä nyt lähdetään tukinhakkuusen? sanoi Heikki heti

Kallen tultua oven suuhun. Mutta etkö jo pelkää kun olet ensikertainen? Tukkityö on kovaa, talvi ankara!

— Mitähän tuosta pelkäisin, vastasi Kalle alakuloisesti,

Heikki ei ottanut ollenkaan evästä. — Mull'on kolme markkaa rahaa ja sillä nuoren pojan pitää uskaltaman lähteä vaikka Waasaan, rehenteli hän. Kirves minulla on hyvä; entäs sinulla?

Hyvänpuoleinen se oli Kallellakin.

Sitten lähtivät yhdessä juntaamaan lumitöhrystä tietä talojen ja metsäisten mäkien ohi. Kova pakkanen paukutteli nurkkia ja puiden runkoja. Toisia miehiä taloista ja tölleistä yhtyi tuontuostakin heidän tovereikseen samalle matkalle. Paksu lumi peitti maisemia kaikkialla; pellonaitojen ja kujain varsille se oli kokoontunut korkeiksi nietoksiksi; kuusikkoja ja männikköjä järven kahden puolen painoi raskas tykkä eli lumipeite. Järvelle tultua oli miesten helpompi kävellä, sillä lunta ei jäällä ollut yhtä paksusti kuin mailla syystä että tuuli oli sitä rannanpuoleiin ajellut. Viuhkea pohjatuuli lunta nytkin siinä hienostaan hyppyytti. Järveltä katsoen ihmisasunnot, matalat huoneryhmät sen rannoilla, tykkäisten metsäin syrjässä, näyttivät varsin vähäpätöisiltä hökkeleiltä. Kummallinen jylyys, kylmyys ja yksitoikkoisuus vallitsi kaikkialla. Hiljaisuutta häiritsevä ainoastaan joku harakan nauru, koiran haukunta, rekien kolistukset, hakkaajien kirvesten kopsaukset ja hakorautojen tai mätäspiilujen napsaukset ja muksaukset. Aurinko säteili punertavana alhaalla lounaisen taivaan ranteella, ja se juuri antoikin tuolle muuten yksitoikkoiselle luonnolle ja iltapuolelle jotakin koristusta jopa viehätystäkin. Tuuli kääntyi myöhemmällä eteläpuoleen. Se oli nyt vastakkainen miehille ja vaikka se oli eteläinen, vihoilevasti se kumminkin karvasteli heidän poskiaan. — Pistellään vaan ahkerasti pieksuja lumeen, kyllä lämmitään! kehoittelivat miehet toisiaan.

Jotakuta pientä pysähdystä lukuunottamatta miehet kävelivät seuraavan yön ja päivän. Klo yhdeksän ajoissa tiistai-iltana he saapuivat tukinhakkuu-paikalle. Siellä, Rāmeikön talossa, oli jo koolla paljon miehiä useista eri kunnista, toiset hevosineen toiset ilman. Vaikka talossa oli kaksi tupaa, toinen uudempi, hyvin avara, ei tänä ensi iltanakaan ollut liikoja tiloja niissä.

Aamulla einestä haukattua lähdettiin metsän kimppuun. Aika pätke syntyikin mahtavassa hongikossa kallioisella mäellä ja sen rinteissä Rāmeikön kartanon itäpuolella, kirveet iskivät puiden tyviin kilvassa, ja pianpa kaatui petäjävanhuksia rätisevästi jymähdellen alas.

Kalle oli monasti ennenkin ollut hakkuulla metsässä, muttei hän moista julmaa ryskettä ollut ennen kuullut. Heikki liikkui sukkelasti ja reippaasti vyötärykseensä ulottuvassa lumessa; tuontuostakin päästi hän raikkaita korpisäveleitä, niin että hongikko kajahteli. Samoin osottivat useain muidenkin nuorukaisten hilpeät liikunnat ja loilotukset, ett'eivät olleet surunpoikia. Kallesta ei ollut nyt laulamaan ja hänen liikkeensäkin olivat kankeanpuoleisia. Kaikki oli hänen ympärillään niin rotevaa ja tylyä, että kotimökki, isä ja äiti muistuvat rakkaina mieleen.

Lumen polkemiseen louheisissa mäkirinteissä ja rummakoisissa rotkoissa kului ensimmältä ainakin puoli työajasta. Sattui kumminkin ensimmäisenä päivänä olemaan vähän suojainen ilma, niin että seuraavana päivänä, kun ilma kylmeni, alkoivat tallatut paikat kovettua. Ja muutamassa päivässä tallaantui tuo paksuluminen metsäseutu hevosten ja miesten jaloissa kovaksi tantereeksi, jossa reenjalakset, mäkirinnettä ajaa rotistaessa, piukeasti narisivat raskasten tukkikuormain alla. Hakkuupaikalta alas järvelle — noin puolen peninkulman matka — polkeentui tie, monta tietä eri haaroilleen, siinä kun kaiket päiviä, aamusta varhain iltaan myöhään, lähes neljälläkymmenellä hevosella ajaa juurrastettiin. Sillä tavoin karttuikin järvelle suuret röykkiöt pölkkyjä. — Tällä muuten syrjäisellä takamaalla oli nyt elämä niin vilkasta kuin pienillä markkinoilla: kulkuset pimpallivat, hevoset hirnuivat, miehet ärjyivät hevosilleen ja toiset sitte laulaa loilottivat. Laulut olivat lyhykäisiä, katkelmantapaisia, mutta osasta hyvin hauskoja. Yksi oli tällainen:

Jopa tulee ilman muute männynlatvan märkä,
Huonon likan vieress' tulee ikävä ja nälkä.

Yön aikoina Rāmeikössä oli ahtautta kummassakin tuvassa. Miehiä oli nimittäin sadan vaiheille, ja vaikka niistä osan täytyi täytymälläkin mennä jonkun matkan päässä oleviin torppamökkeihin, oli Rāmeikön suuremmassakin tuvassa miehiä tungokseen asti, jonka tähden talonväen oli vaikea keittää ja tehdä välttämättömmimpiä askareitansa. Voilla, piimällä ja maidolla oli hyvä menekki, ja monikaan ei ollut tuonut kotoaan tai kotipuolelta suuruksenpuoltakaan, jonka tähden he ostivat jauhonsa ja leipänsä talosta; heiniä ja silppuja olisi myöskin halulla ostettu, mutia niitä ei talossa riittänyt paljon myydä, jonka vuoksi tarvitsevien täytyi tätä hevosenrehua hankkia muualta, peninkulmain päästä. — Rahantuloa oli talossa kokolailla kun sen lisäksi huoneenlämpimästä tuli joitakuuta lanttia mieheltä vuorokaudessa. Pittäähän sitä jottain tulloo ollakkin meillä täällä syvänmaalla, — tapasi emäntä sanoa. Naurussauin, tyytyväisen näköisenä liuskeli tämä lihava, punaverinen vaimo lattialla ja takan edessä

tukkimiesten joukossa ja väliin hän poistui edustupaan. Isäntä käveli, pitkävartisella piipulla poltellen, vuoroin tuvassa ja vuoroin edustuvassa. Hän oli laihanpuoleinen, keskikokoinen valkoverinen mies ja yllänsä arkipäivinä pitkä, tavallisesti jokseenkin likainen hurstimekko eli loiku, mutta pyhänä oli hän simusetissa ja verassa niin että kuhisi vaan. Halulla hän puheli rahoista, tuhansista markoista ja semmoisista suurenpuoleisista summista, ja silloin hän tavallisesti päätteli näin: On se sentään jottai tuo mehtäkin kun sillä saa rahaa; ei sillä tulis mittää jossei tukkia ostettas. — Voimakas kahvinhaju edustuvasta pisti porstuassa tukkimiesten nenään, ja toisinaan oli isäntä tavallistaan iloisempi ja hauskempi tupaan tultuaan. — Se on taas vähän "maistanut" — kuiskailivat miehet silloin toisilleen.

Yöntietämät Rämeikön tuvissa olivat tavallaan hupaisia ja hauskoja miesten pakinoissa. Varsinkin oli niin laita siinä suuremmassa, jossa isäntä ja emäntä väliin oleskelivat ja jossa Kalle ja Heikki majailivat. — Koturi-Heikki, se on semmoinen velikulta, että kyllä se ajan saa kulumaan, sanoivat toiset hänestä. Siinä jutusteltiin kaikellaista; usein ilmestyi aikalailta naurettavaa. Monikin joukosta päästeli huvittavia komppasanoja ja kertoi urhotöistään, mutta Heikki se aina "pääät kääri." Hän oli kulkenut paljon maailmaa, käynyt markkinoilla sekä Tampereella että Waasassa. Kaikki, jotka vaan hänen kanssaan olivat ruvenneet kinaamaan, olivat lopulta saaneet aika potkun. — Kerrankin kun yksi pahanpäinen miesräähkänä Waasan markkinoilla yritti takkini lakkarista siepata pitkäletkuvarsisen piippuni, annoin minät hänelle semmoinen pätkäyksön vasten suuta että lensi monen sylen päähän koivet pystyyn. — Tätä kertoi hän monasti, samoin sitä, kuinka hän kerran Tampereen markkinoilla tappeli kolme miestä vastaan, jotka ensin olivat hänelle nauraneet, ilveilleet ja pakkailleet täyttimään; nämä kolme turkulaista oli hän ruhjonut pahanpäiväisiksi; poliiseja oli ollut välissä, mutta hän oli pyytänyt, että eikö hän saisi näyttää miehuuttaan, koska kerran ensiksi olivat kimppuun käyneet. Poliisien oli täytyntä myöntyä. Joskus hän oli "pyrkinyt likkaan", tyttöjen aitanoveen koputellut, niin siellä oli ollut muita, mutta tytöt eivät olleet malttaneet olla avaamatta hänelle, ja — voi perhana, kuinka niille tuli kiire sieltä pois, miltä jäi saappaat, miltä lakki sinne. — Sitten taas hän "puri leipää niin että toinen vartaassa tärisi;" sanoi väliin silakalle "vasten silmiä että kyllä voi on parempaa." — Vielä tiesi hän taloja, joissa oli akkavalta. — Terva-aholla meidän kylässä — jutteli hän kerrankin — on semmoinen emäntä, että se välisiä panee miehensä, Kaappo-rasun, pahempaan kuin pulaan. Yhden kerrankin kun ukko tuli kotiin vähän päissään ja oli vaihtanut hevosta otti akka ja antoi luudantyyvellä aika löylyn miesparalle, ja kysyi päälliseksi: vieläkö toiste hurvittelet? — — Minuapa siinä olisi tarvittu, sanoi siihen eräs keski-ikäinen mies joukosta. — Mitä! älä sano semmoista, vastasi siihen Heikki, näinpä minä kerran sinuakin akkasi tiippaavan, eikä se saanut takaisin. Toisella ei ollut mitään sanomista. Raikkaita naurunhöräyksiä kuului miesjoukosta. — Toisinaan katsoi Heikki sopivaksi esitellä toveriaan, Kallea, miehille oikein semmoisena kuin hän oli. — Tämä Tuppelan Kalle se on niin hiljainen poika; ei siitä ole tämmöisten hulivilipoikain joukkoon. Siellä kotonaan se miettii ja lukee kaikenmoisia kirjoja; pappi siitä luullaan tulevan. Mutta tänne tukkimetsään se Tuppelan Kyösti sen nyt ainakin pani. — Kallelta ei tuohon tullut juuri mitään vastatuksi, hyrähtihän joskus ujomaisesti: hm, pappi! — — Noh, eikös ne miehet rupee taas yöhirsä vetelemään, — tapasi Heikki maatapanosta muistuttaa. Ja miehiä alkoi laskeutua kuin salkoja taajaan toinen toisensa viereen kostealle lattialle; pian rupesivat he kuorsaamaan ja ähkämään — Öinen hiljaisuus ja raskas, tukehduttava ilma vallitsi tuvassa.

Kallesta oli kummaa kun ne muut niin pian vaipuivat uneen. Noh, kyllähän häntäkin väsytti, mutta ei se uni siltikään heti tullut. Kotona sai maata sijalla, vällyissä. Ei sekään sija ollut hyvä; talossa — Kumpulassa — oli hän joskus maannut paljo siistimmällä ja kauniimmalla sijalla, mutta oli se kotonakin ison joukon parempi kuin nyt tämä kova, märkä lattia. Kotona oli hän tottunut lukemaan iltasilla takkavalkean ääressä mukavia kertomuksia Suutari-Matilta lainaamistaan ja muuten saamista kirjoista ja Uutta Testamenttia ja Katkismusta; hän oli tuohon lukemiseen niin tottunut ja mieltynyt, että olisi pitänyt välttämättömästi saada eis joka ilta lukea, mutta nyt ei ensinkään saanut lukea. Sen sijaan vaan kuulla tuota rähinää ja viisastelua. Ja kyllähän se Heikki oikein sanoi, kun sanoi minun mieltävän ja lukevan, mutta ei sitä nyt olisi tarvinnut tuolla tavoin jokaiselle huudella, niin että sillä sitte nauravat. Hän oli saanut tuosta lukemisestaan arkaa tunnetta, sillä isä ja äiti sekä muut ihmiset siellä kotikylässä olivat tehneet hänestä pientä pilaa, jopa toruneetkin häntä siitä, että hän luki kaikellaisia maallisia kirjoja, mutta hänessä oli herännyt semmoinen halu niihin, ettei hän voinut lakata. Sen vuoksi se niin sattui kun Heikki siitä oli suuressa miesjoukossa ivailten puhunut. — Vihdoin kuitenkin väsymys kokonaan saavutti ja hän vaipui uneen.

Sillä tavoin, kovassa työnteossa ja väliin hauskoissa pakinoissa vieräsi viikot, kuluipa kuukaudetkin huhtikuun keskipaikoille, jolloin tukinhakkuu ja -ajo loppui ja työmiehet lähtivät kukin kotiseudulleen. Kaikilla oli rahoja, toisilla enemmän toisilla vähemmän. Kahden ja puolenkolmatta markan päiviä olivat miehet saaneet, hevospiehet kuuden, seitsemän markan.

Vähästäkin sitä iloitaan kun ei paljoa ole totuttu vaatimaan. Niinpä oli Tuppelan vanhuksillakin koko riemu pojan kotiin tultua. Kalle toi kotiin noin 40 markkaa. Hän oli saanut kaksi markkaa päivältä, mutta ostanut ruuan paitsi mitä konttiin oli lähtiessä vähän pantu. Ja neljäkymmentäkin markkaa puhdasta rahaa! Sehän oli jo jotakin ahtaina aikoina Tuppelan oloissa.

— Mutta paljon minä olen nähnyt sen eteen vaivaa, paljon! — sanoi Kalle harvaksen ja totisesti. Kaikki kolme istuivat takkavalkean ympärillä ja riisuskelivat maata.

— Niin, ei ole vaivatonta viljaa, poika-parka, — vastasi siihen isä.

— Siltä näyttää! — lausui poika mieltäväästi.

— Olipa oikein hyvä ettei sinulle tullut siellä mitään vahinkoa. Minä olen pitkät ajat öillä valvonut ja murehtinut sinua; on ajatuttanut, että miten sinä siellä tulet toimeen, lapsisekainen ja tottumaton kun olet, — puheli äiti.

Nuo sanat ja ystävällinen hymy äidin kasvoissa panivat pojan ajattelemaan: kyllä se äiti on oikein hyvä.

Kallen ansaitsemat rahat kuuluivat joutua kodin tarpeisiin. Vanhempien oli täytynyt tehdä kaksikymmentä markkaa velkaa. Se oli nyt maksettava; toisella kahdellakymmenellä markalla ostettiin jauhoja ja suoloja. Pieksuja, jotka Kallelle oli jälestäpäin talvella laitettu ja lähetetty hänelle tukkimetsään, ei näillä rahoilla voitu maksaa, mutta Tuppelan eukko oli hyvä saamaan vähästäkin kokoon, — hän oli yhden lehmän maidosta valmistanut kevättalvella — lehmä oli poikunut muutamia viikkoja jälkeen Kallen lähdön — toista leiviskää voita. Kokonainen leiviskä voita oli myydä ja sillä saatiin viisitoista markkaa. Tällä saatiin pieksuvelka maksetuksi ja vieläpä saivat vanhukset sillä itselleen kengät. Mutta aikomus oli, että Kallen piti lähteä tänä kevännä uittoon heti vetten auvettua ja sen vuoksi tarvitsi hän pieksusaappaat. Taas niiden ainekset täytyi ottaa velaksi. Suutari otettiin kotiin niitä tekemään.

Tämä suutari — nuorenpuoleinen mies oli Kallesta niin mieluinen, että hän olisi aina ollut hänen kanssaan. Suutari-Matti oli lukenut sanomalehtiä ja muita semmoisia tietokirjoja, miten hän itse niitä nimitti. Sitäpaitsi oli hän matkustellut useita vuosia Savossa ja Itä-Suomessa. Tällä tavoin saamiaan tietoja hän kertoeli ja sitä Kalle mieleltään kuunteli. Kyllähän Matti saattoi välistä pistää vähän valettakin höysteeksi joukkoon, mutta paljon siinä oli tottakin, arveltiin hänestä tavallisesti. Kaikki mitä romaaneissa ja novelleissa kerrottiin, olivat hänen uskonsa mukaan rikusta rikkuun historiallisia tapahtumia ja sen Kallekin uskoi. Eivät he kumpikaan osanneet eroittaa kaunokirjallisuutta historiasta ja tällöisessä käsityksessään olisivat he hylänneet kirjan, jos vain olisivat tienneet ettei se kaikki mitä siinä kerrotaan olisi historiallista tietoa.

Heikki eli herroiksi pari viikkoa kotipuolelle tultuaan. Hänellä oli koossa viisikymmentä markkaa; enempiä ei ollut karttunut vaikka hän oli saanut puolikolmatta markkaa päivältä; hän kun oli syönyt hyvänpuoleisen ruuan. Mutta Heikki ei aikonutkaan säästää. Nämä rahat tuskin olisivat kotipuolta nähneet jos siellä tukinhakkuuseudulla olisi ollut tarjona mieluista ostettavaa, mutta sitä ei tuolla sydänmaalla onneksi ollut. Nyt kotiseudulla sitä sai sentään kaikenmoista, kun viinaakin oli tuotu kaupungista kylään. Lujassa olivat nuo rahat kyllä olleet, mutta — mitä nuoren yksinäisen miehen on lukua, tuumasi hän; eipähän ole akkaa ja lapsia marisemassa. — Nyt piti ostaa sianlihaa, voita, kahvia, nyt piti kulkea häissä ja ryypätä. Eikä tahtonut kohmelo kohmelosta katketa näillä viikoilla.

II.

Ylimaan paksut lumet alkavat vajota, pälviä näkyy vainioilla, kanervikkokankailla ja mäkilöillä; purot, joet ja järvet rupeavat aukenemaan jääkuorestaan. Vedenjuoksun aika on tullut. Ätsärin järvi on kauttaaltaan vesisiljulla, jää tummuneena, paikoittain vapaa vesi lainehtii etelätuulen puhalluksissa. Teeren kukerruksia, laulurastaan suloisen ihania liveryrksiä ja monenmoisia isompain ja pienempien lintujen kaakotuksia ja viserryksiä kuuluu joka taholta metsäisiltä kankailta ja mäiltä. Kuusikko-mäellä Tuppelan läheisyydessä laulaa ryystävät kyyhkyset kamalan surullisesti, ihmisten matkien näin: "kyyh kyyh kyyh kymmenen munaa, kahteen katoomaan pitää." Kaikkialla huomaa nyt, että luonnossa on tulossa suuri muutos: talven yksitoikkoinen kylmyys ja jäykkyys taistelee viimeisiään suven suluttavaa, eloatuottavaa voimaa vastaan.

Kesäntulo ei tosin näyttänyt aivan varhaiselta, jollei kovin myöhäiseltäkään; oli nimittäin Vapunpäivä eli toukokuun alku. Pitkä kevät ja sitä seuraava kova nälkä- ja kuolovuosi olivat, vaikka niistä oli kulunut jo useampia vuosia, vielä ihmisillä tuoreessa muistissa; senpä vuoksi toivolla ja jännityksellä odotettiin kevättä ja kesää. Tuppelan Kallen oli nyt ensi kerran lähteminen uittoon kauemmaksi; kotilähellä oli hän jo muutamina edellisinä vuosina ollut uitossa. Vastenmielistä ja tukalaa oli lähteä sinne tuntemattomiin vaaroihin ja semmoisessa kevät-lumisohjussa kuin oli, mutta — täytyi. Hänestä ei

tosin ollut maatyökään mitään mieluista eikä hän paljoa ollut ajatellut minkään työn päälle — hänen ajatuksensa ajelehtivat melkein alituisesti niissä asioissa ja seikkailuissa, joista hän oli lukenut sekä raamatusta että muista kirjoista, kirkkohistoriasta, Suomen historiasta ja muista semmoisista; paljon hän myöskin ajatteli eläimistä ja linnuista — mutta nyt kun maa rupesi paljastumaan ja uittoon oli lähdeittä, heräsi hänessä halu maamiehentöihin.

— Voi jospa meillä olisi maata niin paljon, että sitä asumalla voisimme toimeen tulla, sanoi hän vanhemmilleen.

— Eipä sitä ole annettu kaikille yhtä suurta osaa täällä maailmassa, täytyy kuitenkin tyytyä — lohdutteli äiti — vaikk'ei minusta silti suinkaan ole mieluista sinun lähtemisesi, varmaankin monta unetonta yötä saan taas valvoa sinua murehtien.

— Niin, mutta pitäähän sitä miehen oppia uskaltamaan eikä se murehtimisesta parane, sanoi siihen isä kokeneen miehen lujamielisyydellä, maailma on kovaa kestää, mutta kestää kumminkin pitää!

Eväskontti, johon pantiin suurenpuoleinen aski voita, juusto ja kahdeksan leipää, laitettiin pojalle. Konttiin pistettiin myöskin varreton keksi. Samoin kuin talvella tukinhakkuusen lähtiessä varoitti nytkin äiti poikaansa katsomaan eteensä, ettei mitään vahinkoa ja onnettomuutta tulisi.

Kun halpainen koti tuntuu rakkaalta, mitähän sitte jos olisi hyvä koti, ajatteli hän mennessään.

Nähtyään miesjoukon menevän mäkirinteessä Ranta-ahon tuollapuolen, otti Kalle juoksun saavuttaakseen heidät; raskas kontti ja vesinen ja hyhmäinen tie hidastuttivat juoksua.

— Kas, Tuppelan Kalle juosta resuttaa perässämme, huusi Koturi-Heikki, jonka vilkas silmä sattui taakse vilkasemaan, — odotetaan Tuppelaisen poikaa!

Miehet, joita oli lähes kolmekymmentä, hiljensivät kävelyään. Kalle saapui joukkoon.

— Noh, astutaan nyt sitte kuin viimeistä päivää, kun Tuppelan Kyöstin poikakin on joukossa, komensi Heikki.

Kaikilla miehillä oli jaloissa pieksusaappaat ja useimmilla myöskin kontti selässä. Pukeutuneina olivat miehet toiset sarkavaatteisin ja toiset ohukaisempiin puolivillaisiin "kesäverhoihin"; kaikilla työkintaat kädessä. Kallella oli yllään paikattu sarkatakki, jalassaan kesäverkaiset housut. Heikki oli pukeutuneena paikattuihin verkavaatteisin. Rahaa ei hänellä enää ollut, sen itse sanoi; oli täytynyt tehdä jo vähän velkaakin kortteeritaloon; pari leipää ja vähäläntä aski voita oli hänellä nytyssä — siinä kaikki. — Mutta murehtikoon hevonen, joll' on suuri pää, ilveili hän. — Enempää matkavarustusta ei ollut muutamilla muillakaan.

Maikalla yhtyi joukkoon yhä lisää miehiä. Yötä pitivät jonkun verran ja haukkoivat eräässä talossa.

Runsaasti puolitoista päivää käveltyään vesi- ja kylmäsotkuista tietä saapuivat miehet matkansa päämäärään: pienen Tuhkionjärven luokse. Siellä jo oli joukottain miehiä muilta paikkakunnilta ja toisia yhä tuli.

Tuhkionjärven jäälle kasoihin ne tukit olivat talvella ajetut. Täältä niitä nyt oli alettava uittamaan vähäpätöistä, korprien, rämeikköjen ja nevamaiden läpi suikertelevaa Tuhkionjokea pitkin sekä muutamain vähäisten järvien, salmien ja koskentapaisten läpi Ätsärinjärveen.

Rämeikön molemmissa tuvissa oli taas tungosta ja pouhua yllinkyllin. Miehet asettuivat kontilleen päivällistä haukkomaan. Kaikellaista siinä puheltiin. Heikki sanoi:

— Taitaapa olla joukossa useampia ensikertalaisia. Meidän kylästä ainakin on yksi, Tuppelan Kalle, näetän.

— Enpä vain minä ole täällä uitossa ennen ollut, kuului muutamilta tahoilta... En minäkään, — en minä liion, lisäsivät useat.

— Eiköhän sitte ole kohtuullista että minä teille vähän selittelen näitä työaloja täällä. Minä ne tunnon kuin viisi sormeani.

— Kyllä se sopivaa on. Antaa tulla... sanoi moni joukosta.

— Niin tuota, alkoi Heikki, tästä järventapaisesta alkava Tuhkionjoki suunnittaa hiljaisen juoksunsa aluksi, kolmen virstan pituudelta, luodetta kohti virstaa pitkään Kivijärveen asti. Tällä välillä, joka on enimmäkseen nevoja ja paikoin vähän korpia, on neljä tammea oli lussia, joilla aina vettä paisutetaan; muuten ei kevät-tulvainkaan aikana saisi luistamaan tukkia Tuhkiolla, niin mitätöntä jokea se on; Kivijärvestä ohjaikse joki salmentapaisena eteläistä ilman suuntaa kohti Kortteisenjärveen, joka on

kahta ryssän virstaa pitkä mutta hyvin soukka. Siitä alkaa joki vilkastua kosken tapaiseksi, kuohahtaen parhaimmilleen Myllykoskessa. Sitten on pitkältä aukeaa nevaa Lopotinkoskeen asti, joka laskee virstaa pitkään Pemunjärveen. Tästä on vähäinen salmi Niemisselkään, joka on kahta virstaa pitkä. Niemisvedestä alkaa isompaa, yhäti eteläiseen ilmaan suunnittavaa jokea. On sitten vielä Reijonkoski, Ohrakoski ja Nuutinkoski ja virstaa pitkä Moksunjärvi ja vähäinen salmi, niin tulee Hangonselkä, joka on kahta virstaa pitkä. Sitten tulee Nääsinsalmi ja siitä alkaa uitto vastavirtaan kahta virstaa pitkään Väliveteen ja niin mennään nivan pohjosta kohti kunnes on Nyysösensalmi. Sitten ollaan Ätsärillä, joka niinkuin moni joukosta tietää, on kymmentä virstaa pitkä järvi. Ätsärillä on paljon saaria, ja kahta virstaa eli puolta peninkulmaa leveä on se järvi leveimmältä kohdalta.

— Kylläpä siinä on monta mutkaa ennenkuin siellä ollaan, sanoivat ensikertalaiset.

— Onpa niinkin, sanoi Heikki, lakkasi syömästä, oikoi ja haukotteli. Kyllä siinä rähmiä ja ponnistaa saadaan, muttei uittopojan sovi semmoisia kammoksua.

Keksi, tuo uittomiehen työase oli jokaisella kotoa muassa. Mutta varsia ne puuttuivat, jonka tähden miehillä nyt syömästä päästyä tänä iltapuolena oli varsipuiden etsiminen ja valmistaminen työnä. Semmoisten, noin kolmea syltä pitkien hoikkain kuusenorsien etsintään kului useita tuntikausia.

Uittoherra, hattupäinen, paksu lihava mies, käveli keppikädessä talon pihan ja järvenrannan väliä, ja puheli ylpeästi siitä seikasta, että miehiä oli niin kosolta uittoon tullut. — Niitä on nyt taas sakeassa kuin sääksiä, pahkiloi hän, — ainoastaan parhaimmille kannattaa antaa kolme markkaa päivältä; — semmoista palkkaa älköön toivoko moni!

Loppu päivästä meni miehiltä tynni keksinvarsien tekemiseen. Seuraavana päivänä odoteltiin järven jään sulamista. Kyllä se jo hyvin löyhtynyttä oli; tukit enimmäkseen olivat irtonaisten jäiden vallassa, mutta kumminkaan ei vielä sinä päivänä saatu lauttaa oikeaan järjestykseensä.

Sen jälkeisenä aamuna tuli uittoherra edustuvasta suureen tupaan, jossa makasi miehiä salkonaan lattialla.

— Hoi pojat, ylös! komensi hän. Järvi on sula, lautta vesiajolla. Joku kymmenkunnan miestä menköön heti etimmäistä lauttaa kulettamaan ja ohjaamaan. Toiset jälkimmäisempiä, niin paljon kuin tilaa aukenee. Ja miehiä jokivarren täydeltä soluuttamaan siellä olevia tukkia!

Lauttaa ohjaamaan käsketyt miehet lähtivät heti järvelle. Muut miehet rupesivat einestä haukkomaan ja kiirehtivät sitten jokivarrelle.

Tukkikasojen ympärille järven jäällä oli talvella asetettu n.s. poomipuut. Ne olivat tukkipölkkyjä, joiden päihin, ensin kirveellä vähän litteäksi veistettyä, oli tehty reiät. Vitsantapaisesti väänetyillä kuusennäreillä nämä tukit olivat sidotut reikäin kautta päistä yhteen, ja se se nyt oli tukkilauttaa koossa pitävä poomi. Lauttaan kuuluu kahdeksan yhdeksän tuhatta ja suurimpaan kaksitoista tuhatta pölkkyä. Pontto myöskin tarvitaan ja ihan välttämättömästi lautan kulettamisessa; se on lautan pää ja ponsi. Kymmenkunnan pölkkyä oli kiinnitetty poikittaispuilla ja paksuilla närevitsoilla lujasti, taajasti rinnakkain. Tällä ponttoolla käy miesten seisominen kuin tuvanlattialla, vaikka se hylkkyilee läikkyvällä vedellä; siihen asetetaan pystyyn kela, joka miesten (täällä ei käytetty hevosvoimaa siihen tarkoitukseen) sitä pyörittäessä kiertää ympärilleen varppia ja kun varpin toinen pää on kiinnitetty ankkuriin, joka lepää etäämmällä järven pohjassa, niin täytyy tukkilautan mennä junnata ankkuriin päin, jollei käy kova tuuli vastaan.

Poomipölkkyjä sitomassa, ponttoota laittamassa ja muita semmoisia valmistavia töitä varten oli Tuhkionjärvellä jo viikonpäivät ollut vähäinen joukko miehiä.

Aika molsketta oli järvellä kun miehet repivät, oikoivat ja asettelivat tukkia poomin sisällä järjestykseen. Siinä kysyttiin pölkkyllä pysymistaitoa. Ja uittoherra katsoi tarkasti perään, kutka joukossa parhaita olisivat. Ne samat miehet, jotka ennenkin, siellä nytkin ketteryttä osottivat. Ja niiden joukossa oli Koturi-Heikki paras, myönsi uittoherra. Reippaasti hän siellä liikkui kuin kovalla tantereella ikään, vaikka pölkyt alla pahoin keikkuivat; lauleli vaan siellä ja huusi ja komensi.

Kun ensimmäinen lautta oli saatu junnatuksi ahtaalle joen suuhun, lähti Heikki keksineen joelle uittamaan. Kovaa touhua oli sielläkin. Miehet täällä koettivat olla niin ketteriä kuin suinkin saattoivat; täytyi kumminkin ensi päivänä kolmen markan päivän toivossa osottaa ahkeruutta. Kiivaasti siinä sohottiin joenpartailta kekseillä pölkkyihin, niin että ne keikutellen pakenivat eteenpäin. Miehet hajosivat yhä pitemmälle matkalle aina sen mukaan kuin etimmäiset pölkyt poistuivat. Huutoja semmoisia kuin: Hei pojat, töyttikää, repikää, vetäkää, älkää kuhnaiko! kuului ehtimiseen, melkein yhtämittaa, ja siihen joukkoon kajahteli tuon tuostakin iloisia laulun loilotuksia. Lintusetkin metsissä kahdenpuolen jokea visertelivät parhaansa mukaan, mutta pauhaava miesjoukko ei juuri paljon joutanut kuuntelemaan tuota suven sanansaattajien suloista ääntä.

Uittopäällikkö tuli hänkin hyvin iltapuolella jokivarrelle kävelemään. Hän silmäili miesten liikunnoita ja sitä kuinka helposti pölkyitse joen yli pääsivät. Ei hän voinut tarkoin kutakin erikseen tuommoista miesjoukkoa katsoa perään; kyllä siellä oli ketteräjalkaisia miehiä joukossa, sen hän näki. Pyörittivät hyhmäisiä, näljäisiä pölkköjä jalkainsa alla, keikistelivät ja kumartelivat. Kyllä ne uittomiehestä kävivät, ajatteli hän. Mutta kömpelöt miehet häntä suututtivat.

— Paljon on joukossa kömpelöitä kuin puuhevosia, semmoisia raukkoja kuhnuksia, ärjyi hän korvallistaan kynsien. Kuka se tuokaan kääpiö on, jonka housun-takapuolesta vesi tippuu tuolla jokivarrella?

— Se on Tuppelaisen poika meidän kylästä, huusi Heikki pyssynkantaman päästä; se on ensi kertaa kevät-uitossa Tuhkiolla; onkos se sitte kumma jos se joskus puikahtaa Ahvenen valtakuntaan?

— Kyllähän taitaakin olla aika tuppelainen, mutta mitä sillä täällä olisi tehty, kun kerran parempiakin miehiä on!

Kalle ei puhunut mitään; siinä vain seiso ja värisi, kylmä tuuli puhalsi märkiin housuihin. Kyllähän hänellä oli ajatuksia, mutta mitäpä se puhumisesta parani. Nauraisivat vain. Hän tiesi, ettei tänne kukaan ollut tullut herrastelemaan; kaikilla noilla miehillä, sadoilla, oli sama pakoittaja kuin hänelläkin, köyhyys. Siinä oli eroitus, ajatteli hän, että ne miltei kaikki muut näyttivät huolettomilta jopa iloisiltakin köyhyydessään. Teki hänen mielensä vastaamaan päällikön sanoihin "mitä sillä olisi täällä tehty," että ei suinkaan hän tänne olisi tullut jos muu neuvo olisi auttanut, tottapa hän paljon mieluummin olisi kotona ollut, maan työtä tehnyt, mutta — — — turhaa, sillä ei suinkaan hän säälisi ja jos hän joskus ihmistä sääლისikin, niin hänellä olisi likeisempiä säälistävänä.

— Ohoh, toisen kerran! kuului yhtähaavaa monen suusta. Naurun remahduksia.

— Sen minä tiedän, että kun housut kerran kastuu, niin alaspäin ne miestä vie, huusi Heikki nauraa räkättäen.

Mene nyt joutua taloon, lämmittele siellä ja lähde sitten huomis-aamuna kotiisi! käski uittoherra; — ei saakelikseen täällä tuommoiset miehet kelpaa.

Kalle lähti kävellä reuttamaan taloon, joka oli noin puolen pitkän virstan päässä. Mihin hän oli joutunut! Kauas sydänmaalle, muiden naurettavaksi, uittoherran halveksittavaksi! Hirveän ilkeää tuo märkyys vaatteissa ja samassa surkean kylmä! Ja nyt käski vielä kotiin lähtemään. Mieluinen asia se hänelle olisi ollutkin, mutta, mutta! Mistä sitten rahoja polttavaan tarpeesen kotona? Täytyy kun täytyykin nöyrytä pyytelemään tuota herraa, että hän ottaisi vielä työhön. Muuten ei hän matelisi riivatun edessä!

Tuommoisista ajatuksista paisuneena hän saapui taloon, Siellä tuvassa oli hänellä hyvää tilaa lämmitellä ja kuivailla vaatteitaan kun ei muita uittomiehiä sinne vielä tullut. Talon ihmiset puhelivat hänelle ystävällisesti, jopa surkuttelivatkin häntä kun hän kertoi itsensä ja vanhempainsa köyhyydestä. Se seikka ja lämpiäminen tekivät hyvää ja hän sai taas tyytyväisen mielen. Hän oli kotonaan lukenut suurten miesten matkustuksista kaukaisissa erämaissa ja vertaili nyi hienosesti itseään noihin masentumattomiin retkeilijöihin, ja se lisäsi tyytyväisyyttä tällä kertaa. Hän päätti pyytää päälliköltä työhön pääsemistä.

Seuraavana päivänä päivällisen aikana hän yritti, huolimatta luontonsa heikkoudesta.

Kun Kalle sai emännältä kuulla, että herra oli päässyt syömästä, lähti hän edustupaan. Aralla sydämmellä avasi hän oven. Herra makasi sijallaan peitteen päällä ja loi häneen tuiman silmäyksen.

— Minä tulin — — —

— Noh, hiisi vieköön! eikö nyt saa ruuanrauhaa! Kyllähän minä näen että sinä tulit, kelvoton. Sano asias!

— Minä tulin tuota että — ei — eikö herra ottas minua vielä uit-uittoon? Meil — meill' on niin köyhyyttä, e-en minä muuten — —

— Mitä tulimmaista minä teidän köyhyydestä! Joka ei katso eteensä, katsokoon taakseen tässä maailmassa. Uittoon ei sinusta olisi, mutta saathan koettaa, mosahdella siellä.

Kalle lähti ja ajatteli: siinäpä sanoi oikein, "Uittoon ei sinusta olisi;" siihen ei minusta olisikaan; maantyytä puolta mieluummin tekisin, mutta kaikkein mieluummin lukisin ja opiskeleisin. — Hirmuisen vihanen herra! Tämän viimeisen puolikuuluvasti.

Viikkoja useampia kesti uitto näillä metsäisillä sydänmailla ja melkein yhtämittaa oli tänä aikana ilma

n.s. keväänkovuutta: väliin satoi lunta, väliin vettä, väliin lumi- ja vesiräntää, kylmä tuuli usein puhalteli. Toisinaan taas oli ilma ihana: aurinko paistoi lämpöisesti, ja lopulta saatiin kuulla käki. Kauniisti se kukkua helkytteli pitkien kuusten latvoissa, ja se tuotti ihastusta uittomiesten sydämiin. Väliin vanhapiika rämeiköllä lennellen paneskeli: viklon, viklon — möhöhöhöhö! Useita oli miehissä hilpeitä luonteeltaan, toiset surullisempia, mutta ylipäätään näytti hilpeä puoli pitävän voiton. Leikkipuheita ja lauluja saatiin aina toimeen ja surullisuus näytti katoovan iloisuuden tenhoon.

Tosin ei ole mitään miellyttävää ja mukavaa laskea maata märissä vaatteissa kostealle lattialle, mutta eivät miehet siitä paljon välittäneet; kyllähän se vaikutti ruumiissa jotakin ilettävää, mutta hauskat pakinat syödessä iltasilla ja sitten varsin helppo unentulo tekivät tuon huonon olon monelle lähes huomaamattomaksi.

Tuppelan Kalle oli myöskin päässyt jokseenkin unettomuuden vaivoista; päivän pitkän joella "sohjaaminen" tuotti näet makean väsymyksen. Mutta hän tunsu jotakin ruumiissaan, tunsu jotakin semmoista, joka iletti ja hienostaan vaivasi; hän ei voinut uskoa, että kellekään muille olisi tämä olo niin tukalaa kuin hänelle. — Kotona työskennellessään oli hän paljon ajatellut; silloin olivat ajatukset liidelleet laajasti hänen mielestään, kaikilla niillä aloilla, joista hän oli lukenut. Se oli ollut huvittavaistakin. Mutia nyt ei jaksanut ajatella läheskään niin korkealle. Ajatukset liikkuvat kankeasti ja hiljoilleen juuri nykyisessä vastahakoisessa elämässä, tuossa uittotouhussa, ja koti-ikävä sen ohessa rasittelisi. Toisinaan hän kumminkin siirtyi ajatuksissaan toisille aloille; se tapahtui tavallisesti ruokalevolla. Muiden puheisin ja iloihin ei hänen huomionsa silloin paljoakaan osaa ottanut. Milloin hän ajatteli Kustavi Vaasaa tanskalaisten takaa-ajamana, kuinka hän kuleskeli metsissäkin pakoretkillään, makasi petäjän juuren alla yönsä, piilottelihe olkikuormassa, milloin hän kuvaili Israelin lapsia Siinain korvessa ja erittäinkin Moosesta, joka heitä johti, milloin taas mietiskeli hän sitä kuinka maa on pyöreä pallo, joka pyörii ja aurinko seisoo paikallaan; sitten tuli ajatus Jumalasta; sitä hän ei voinut käsittää, missä Hän oikeastaan asuu ja mimmoinen Hän on. Hän oli kuullut ja raamatussa sanottiin Hänen asuvan ylhäällä taivaassa, mutta kun nyt maailmarakennus oli semmoinen laitos, ettei voinut oivaltaa, missä sen "ylhäällä taivaassa" on, niin siinä ei auttanut enää muu kuin usko. Ja hän uskoi vahvasti mitä raamattu sanoo: Hän on henki, jokapaikassa läsnäolevainen, mutta kuitenkin eivät taivaat ja taivasten taivaat voi Häntä käsittää. — Usein uittoherran kova ääni: joelle miehet! keskeytti hänet näistä ajatuksistaan.

* * * * *

Enimmät tukit olivat muutaman viikon kuluessa kuletetut Kivijärven ja Kortteisenjärven läpi ja laskettiin niitä parasta aikaa Myllykoskesta.

Miehet tiesivät jo jokseenkin varmaan, minkälaista palkkaa heille kullekin tänä kevännä ja kesänä uitossa maksetaan. Ainoastaan joku pari kymmentä miestä oli tähänastisissa "likviikeissä" saanut kolme markkaa päivältä. Lauttamiehillä oli ominainen palkkansa lautankulettamisajalta. Suuri joukko, lapsisekaiset ja muuten kehnot uittomiehet, oli saanut I markka 75 penniä ja kaksi markkaa. Puolenkolmatta markan miehiä oli niinikään hyvä joukko. Ruokaan oli miehiltä kulunut melkein ylipäätään puoli palkasta, monelta enemmänkin.

Viimeisessä likviikissä oli Koturi-Heikki jäänyt tyytymättömälle mielelle. Hän kiekkuili:

— Jos ei minulle luvata nyt parempaa palkkaa, niin lähden heti pois, saakeli vieköön lähdenkin!

— Noh, mitäs siitä täällä intoilet, mene herran puheille taloon! sanoivat toiset.

— Menon kyllä ja uskallan kans, mutta nöyränä en mene. "Työmies on palkkansa ansainnut" sanotaan raamatussakin. Minä menen ja nyrkkivoimalla vaadin siltä kaljupäältä suurempaa palkkaa! (Lyö keksinsä kovasti kenttään ja menee.)

Hetken perästä hän palasi kosken varrelle.

— Mitenkäs kävi? kiiruhtivat miehet kilvassa kysymään.

— Hyvin. Puolineljättä markkaa saan nyt tässä jokiuitossa ja entistäkin joutui äijä vähän korvaamaan.

— No, eikö kironnut niinkuin hänen pyhä tapansa on?

— Kirosi kyllä ja repi korvallistaan, mutta mitä, ruma vieköön, tämän pojan kanssa antina; minä kirosin vastaan niin että tulta iski. Ja, tulimmainen peijakas, jos hän vielä hiemankin olisi vastaan kiukuillut, niin olisinpa selkänahkansa pehmittänyt — Hih! — Nyt saatte nähdä, että kyllä tälle pojalle kannattaa palkkaa maksaa. Uskaltaako kukaan mennä päästämään ruhkaa? Tulkaa! minä menen.

Yks, kaks oli Heikki koskeen ruhkaantuneiden pölkköjen niskassa, repi ja töytti keksillään.

Keksinvarsi katkesi ja pölkyt rupesivat kumpuamaan; hän oli nyt ehdottomasti tukkien vallassa kun ne mahtavasti poukutellen, alakivihin jymähdellen, syöksyivät kosken kuohussa alas. — Mitenkä hänen käy? Silmänräpäyksessä saattaa hän vierähtää pölkköjen sekaan koskessa! Tuommoisia hätähuudahduksia kuului miesjoukosta. Hän hyppi, katsoa vilkasi sivulleen, taakseen ja jalkoihinsa. Nyt on hän joutunut yksinäiselle pölkylle! Toisia tukkia syöksyy perästä. Tuokio lyhyt — ja Heikki seisoo kosken alapuolella rannan alakivellä.

— Jo oli vähältä viedä! huudahti hän hengästyneenä. — Ai, mutta minä olen nyt keksitön uittomies; tuolla se on tynki. — Hän oli pölkköjen päällä ollessaan viskannut katkenneen varrenpään, jossa itse keksi oli, rannalle. — Pitääpä mennä varsipuuta etsimään.

Ainakin kaksi tuntia viipyi hän varsipuun etsinnässä. Tultuaan istui hän kentälle sitä vuoleskelemaan. Siinä vuoleskellessaan puheli hän kaikenmoisia pilojaan. Hän oli varsin riuskea poika, sitä tuo katkennut keksinvarsinakin todisti. Yritti käymään hullusti tuossa koskessa äsken, mutta nahkansa tämä poika piti.

— Kuule, Tuppelan Kalle! sanoi hän katsoen Kalleen, joka töytti pölkköjä rannasta, mitähän jos sinäkin olisit niin uskalias ja pelkäämätön kuin minä. Silloin ei sinun tarvitsisi tyytyä markan seitsemänkymmenen viiden pennin palkkaan. Mutta sinä pelkääät kuolemaa ja helvettiä, ettet uskalla pölkylle mennä, ja siksi toisekseen, sinä pelkääät tuota herraressukkaa — vieläpä tässä värkkiä — niin ettet uskalla näyttää sille kovaa. Mutta tää poika uskaltaa!

— Kyllä oikein puhut, Heikki-toveri, mistähän tuon kalkon niin arvaatkaan, sanoi Kalle naurusuin. Mutta enhän minä juuri suurempaa palkkaa ansaitsekaan muihin verraten. Enempää oi hän sanonut, mutta ajatteli: kyllä kai tuommoisella luonnolla on hyvä maailmassa olla? Uittoherra tuli joelle.

— Kuinka täällä nyt pölkyt luistan? kysyi hän ja näytti olevan hyvällä tuulella.

— Menehän ne kun vaan töytitään, vastasi Heikki, joka vielä istui kentällä mutta oli juuri saanut keksinvarren valmiiksi.

— No, ethän sinä mitään töyti ainakaan tällä haavaa kun siinä istut.

— Hyvä herra, minä olen tehnyt jo oikein urhotyön, minä olin ruhkaa päästämässä henkeni kaupalla — henkeni kaupalla, sanon, muttei siinä vielä kuolema likelläkään ollut.

— Onko se tosi? kysyi päällikkö toisilta miehiltä.

— Kyllä se — —

— No, saakeli, ettekö usko ennenkuin näette?

Heikki hyppäsi silmittömän hätäisesti yrittäen tukkien päälle kosken niskassa, mutta luiskahtikin väliin kun niitä oli siinä liian harvassa. Nyt olisi tainnut Heikin hukka periä jos vaan paikka olisi ollut vähän alempana, jossa virta oli kovempi. Vesi yritti häntä viemään, mutta eräs mies sai keksinvarsansa poikittain eteen. Niukan minuutin oli hän jo upoksissa ennenkuin saatiin niskaan kiinni ja vedettiin maalle. Pikkuruisen aikaa hän pyrski ja ähkyili, mutta selvisi pian, vaan ei puhunut pilojaan isoon aikaan.

Kalle muisti nyt kuinka Heikki oli hänelle nauranut Tuhkiolla. Hänen olisi sopinut nyt puolestaan nauraa, muttei siitä mitään tullut.

Mutta oli niitäkin, jotka nauroivat ja pitittelivät, jollei aivan ääressä niin vähän edempänä. Muutamat sanoivat: se oli omiaan sille koiran leuvalle!

Kukaan koko miesjoukosta ei ollut mieluinen menemään ruhkaa avaamaan kun näkivät kuinka pinteällä Heikki oli heti ensi kerralla ollut ja kuinka huonosti häntä toisella kerralla onnesti. Eikä Meikkikään enää ollut ihan kerkäs sinne menemään. Sanoi hän nytkin, että kyllä hän menisi jos välttämättömästi tarvitsisi. Rannoilta nyt vaan koetettiin köytten ja kankien avulla avata pahinkin ruhka. Kerran vielä Heikki päätti kumminkin näyttää herralle sukkeluuttaan, sillä, sanoi hän, sydäntäni niin motkottaa kun se onnistui silloin niin huonosti. Sen yrityksen hän tekikin eräänä iltana sangen onnistuneesti ja sai päälliköltä arvauseen: "oiva uittomies."

Kun ensimmäinen lautta sinä kevännä Niemisselällä junnailemaan lähti oli miehistä kelpolailla hauskaa. Kevään kolkoin aika kylmine tuulineen ja lumirämpsyineen toivottiin ja näyttikin jo olevan ohi. Rannoilla viheriöitsi hienoinen ruohonalku, puissa oli lehti hiiren korvalla.

— Hei kuinka lystiä on kun taas saa kauniilla kesällä ponttoolla tepastella! huusi Heikki lautan lähdettyä junnaamaan. — Oli hyvin iltapuoli.

— Jaa-a, lystiä on uittopojillakin toisinaan! huusi eräs toinen lauttamies.

— Oikein riemastuttavaa on tämä! Niemisvesi hopealta välkkää alenevan auringon hohteessa. Me mennä heilutellaan; tytöt rannalta katsovat! lausui kolmas juhlallisella äänellä.

— Lauletaanpas nyt oikoin yhteen ääneen! kehoitti Heikki. Ponnistaa junnataan vivusta ja lauletaan:

Sytytä, likka, sun kamaris lasille
Kynttilä palamahan!
En minä jouda tänä yönä
Sinua halaamahan.

Viehättävästi, sointuvasti raikui uittopoikain laulu tuolla pienellä järvellä, komeasti se kaikui rannan metsissä ja mäkilöissä.

— Kuka tulee ankkuria soutamaan? minä olen yksi, kysyi Heikki kun varppimitta oli loppunut.

— Kyllä minä —

— Minä — —

- Minä kans.

— Ei siellä tarvita kuin kolme miestä.

Hauska oli miehillä koko sen yön koska ilma oli kaunis ja tyyni. Tyttöjä ja viinaa lauttamiehet kuitenkin vielä kaipasivat, mutta Heikki oli varma siitä että "kyllä niitä molempia saadaan kun tästä Ätsärille vihdoon tullaan."

Aurinko paistaa hellitti hyvästi korkealla idässä lautan saapuessa Reijonkosken puoleiseen päähän Niemisvettä. Miehet olivat vähin unisia ja väsyksissä, sen vuoksi he haukattuaan laskivat eräälle kedolle maata.

* * * * *

Kevät oli jo kulunut ensimmäisen neljänneksen kesäkuuta. Viikon päivät sitten oli lautta lähtenyt Nyssösensalmesta; pohjatuuli oli sen kulkua hidastuttanut, mutta oli se sentään jo saapunut puoliväliin tuota lähes kolmen peninkulman pituista Ätsärin järveä. Läntisen rannan puolta mennä junnasi lautta, jonka ponttoolla nyt tepasteli ja kelanvipuun ponnisteli kuusitoista miestä. Oli sunnuntai-ilta ja kauniisti päilyi tuo puolta peninkulmaa leveä järvi, länneltä heloittavan auringon säteissä; viehättävältä näyttivät viheriöitsevät oraspellot, lehtimetsät ja kedot rannoilla. Tuuli, joka päivällä oli kovanlaisesti puhaltanut, oli nyt tau'onnut jokseenkin vähäpätöiseksi.

Tyttöjä käveli joukoissa talojen pellonpyörtäneellä ja myöskin aivan järven rannassa. Muutamilla oli valkoinen hame, joka oli siihen aikaan uusi muoti paikkakunnalla, toisilla taas harmaa, jonka alareunassa oli suuria punasia raitoja. Useimmat olivat "hihasillaan" ja näissä paidanhihan suissa oli kauniit joko punaset tai valkoiset pitsit eli hetulat; muutamilla sitävastoin oli yllään harmaa punaraitainen mekko; päässään oli melkein kaikilla "valko- ja punavallinen ristiliina." Kauniisti kaikui heidän suloisen kimeä laulunsa kevätkesän tyyneydessä. Väliin oli laulussa sanoja, väliin taas ei ollut mitään sanoja, vaan muuten miellyttävää hieman rastaan viserryksen tapaista rallatusta.

Pitkä uljas mies pyörähtelee toisten keskellä ponttoolla. Hän on hihasillaan ja punanen paidanmiehustimensa loistaa kauas, samoin punanen sahviaani pieksusaapasvarsiansa suissa; punanen on pitkä piipunletkukin, joka riippuu housunlakkarista. Se on Koturi-Heikki, joka nyt on jo voinut hankkia itselleen tuommoiset "poikamiehen komeudet" vaikei vielä uutta takkia. Hän laulelee soinnukkaasti:

Lauttamme poomin heiluttaa
Se ankara pohjatuuli;
Likat ne rannalla surivat,
Ne hukkuvan meidät luuli.

— Eihän nyt käy ankara pohjatuuli, huusi eräs tytöistä veitikkamaisesti rannassa.

— Niin, ei se nyt käy, mutta on se käynyt ja heiluttanut ponttoota ja tytöt siellä pelkäsivät meidät hukkuvan, huusi Heikki vastaukseksi; mutta eikö likat sieltä nyt tule tänne ponttoolle? kyllä tämä kestää.

— Mitenkä me sinne päästään? vastasi tyttö.

— Onhan siinä vene; astukaa siihen ja soutakaa tänne! Taikka kyllä minä tulen hakemaan tällä meidän veneellä.

Heikki lähtee veneellä rantaan. Hän kättelee tyttöjä.

— Niinpä olette kauniita kuin kesänkukkia! Astukaa veneesen! Kyllä tämä kannattaa.

— Tulkaa vaan, likat; ei täällä pahaa tehdä, huudetaan ponttoolta.

Puolitoistakymmentä tyttöä astui veneesen. Toiset jäivät katsomaan rannalle. Heikki haastoi heitäkin tulemaan rannassa olevalla veneellä, mutta he eivät sanoneet uskaltavansa kun niin paljon, jo sinne tulee. Muutamat lähtivät kävelemään taloihin.

— Tässä on nyt jokaiselle yksi — eipähän, yhtä puuttuu, sanoi Heikki ponttoolle tultua. Pitääköhän Tuppelan Kallen jäädä ilmaseksi? Ei, ei, nuori poika; sen pitää jo tottua likkoja rakastelemaan. Kas, täällä onkin yksi äijämies, tuo Tanhusen Jukka; se ilman olkoon, mutta Kalle saakoon!

— Minä vain katselen kuinka nuorikot toisiaan ihailevat, vaikk'en juuri vanha ole itsekään, mutta se "leipäsusi" on jo tullut otetuksi, saneli Jukka leikillisesti.

— Aina se Heikki minua — — —

— Noh, eikö Tuppelan Kallelle tahdo kelvata. Älä huoli! Vaikka ensin tuntuisikin vähän vastahakoiselta — kyllä likoilla on suuri viehätysvoima puoleensa jo tuollakin ijällä, sen tiedän omasta kokemuksestani. Minä jo viiden, kuudentoista vanhana ahkerasti likastelin.

— Antakaa pojan olla, sanoi joku tytöistä.

— Ei, mutta kuulkaa, likat punaposket! Tämä Kalle on meidän kylästä erään yksinäisen mökin poika. Vanhempansa ovat totisia, jumalisia ihmisiä. Poika on kasvanut erillään maailman melusta. Se lukee ja opettelee kirjoittelemaan kaikkina joutohetkinään kotona. Hän on kovin ujon; hänellä ei olo sitä reippautta ja vilkkautta, jota uittomiehellä pitää olla. Minä olen koettanut häntä väkisinkin totuttaa vilkkaaksi. Uittoherra on sille monasti kironnut kun se on niin kömpelö ja arka. Tänne lautalle ei se olisi suinkaan päässyt ilman minua. Minä tahdoin herralta häntä otettavaksi tänne eikä siinä mikään auttanut kun minä kerran tahdoin. Nyt hänen kans pitää minua totella ja rakastella likkoja.

Raikkaita naurun kajahduksia kuului tyttöjoukosta.

Niinkuin se varppi on kylmä ja kova
Mun hoikille sormilleni;
Eikä se ankkuri paljon paina
Mun täysille voimilleni.

Hei luulia lallallaa! Näin uittopojat laulaa saa! huusi Heikki laulunsa perään.

— Minulla on kielenkastintakin. Tässä halstoupinpottu ja tuolla kolme! Hän heilutti kädessään pulloa ja viittasi ponttoon nurkkaan, jossa pulloja peitti takkironnttu. — Tuo takki näyttää huonolta, mutta pian teetän uuden samallaisesta kankaasta, verasta, kuin housutkin. — Tätä sanoessaan löi hän kämmenellään reiteensä.

Sitten kallisti hän pulloa suuhunsa, pani kukkarostaan tupakkaa piippuunsa, riipasi tulitikulla housuntakapuoleensa ja pisti tulen piippuunsa.

— Täällä olis maistettavaa! Hän tarjosi pullonsuuta eräälle pitkälle, soreavartaloiselle tytölle.

— Hyi, en minä —

— Maistakaa! Ei se ole mitään myrkyä ainakaan vähästä.

Tyttö kastaa sievästi suutaan pullosta. Heikki houkuttelee ja tyttö maistaa vielä pari kertaa.

— Maistakaa te toisetkin likat!

— Ei tarvita, kuuluu vastauksia. Muutamat siihen useita kertoja houkuteltuna kuitenkin maistavat.

— Tuppelan Kalle! Tules ryyppäämään! Sinulle en ole vielä koskaan väkevää tarjonnut. Tule kulauttamaan ja ota heti kuin mies, äläkä niin nätysti kuin nuo tytöt simasuut!

Kalle arvelee; sanoo jotakin vastaan. Kerran oli hänelle enonsa luona annettu viinaryyppy, ja jällestäpäin oli se tehnyt hyvän vaikutuksen. Maistanpa koska tarjotaan! Kolmasti Heikki houkuttelee hänenkin ottamaan. Viimeisellä kerralla antoi hän kulahtaa hyvänlaisesti.

— Kas niin, poika; se hyvää tekee! Heikki ryyppäsi taas itse sekä tarjosi muutamille muille miehille. Hän otti toisen pullon esille ja pyyteli tyttöjä maistamaan; ja useat maistoivatkin.

— Ennustukseni on toteutunut. Minä sanoin Niemisselällä että kun tästä Ätsärille tullaan, niin kyllä viinaa ja tyttöjä saadaan, rehenteli Heikki ihastuksissaan. Meill' on nyt suuri lautta; siinä on kaksitoista tuhatta pölkkyä; katsokaa, kuinka mahtavana se leijaillee tuossa järvenpinnassa.

— Mutta, Herra siunatkoon! eikö tämä uppoa ja hukumme kaikki, huudahti eräs tytöistä huomattuaan kuinka ponttoo oli painuksissa niin että vesi oli vähältä nousta sen päälle. Tytöt säikähtivät järkijärestään.

— Ei se uppoa, vastasi Heikki huoletonna, ja jos rupeekin vajoomaan, niin onhan tässä vene ja me miehet kyllä eteemme katsomme.

Tytöt rauhoittuivat, Lautan kulku oli pysähtynyt; sillä varppimitta oli loppunut. Vedenpinta oli tyyni kuin lasi. Laskevan auringon säteet punoittivat maisemia ja metsiä ja heijastivat kullankarvaisina ikkunalaseista. Ankkuria ei lähdetty nyt heti soutamaan vaikka miehet vähän pelkäsivät, että jos tämä viivyttelemineen nyt, kun tuuli ei estä kulkua, tulisi herran korville, niin kyllä saataisiin toria häneltä. Noh, pianhan sitä sitten mennään kun kerran lähdetään, päättelivät miehet, eivätkä kiirehtineet. Uittoherra oli matkoillaan peninkulmain päässä.

— Kas, kuinka Tuppelan Kalle on nyt iloisen ja vilkkaan näköinen, sanoi Heikki huomattuaan hänen naurahtelevan ja puhuvan tavallista enemmän; — sen tiedän, että kyllä ryyppy riemastuttaa. Ryyppäätkö vielä? Kyllä täällä riittää. Kalle ryyppäsi taas ja tuumasi, että kyllä se nyt riittäisi.

— Ole nyt sitte oikein iloinen! Niin iloinen kuin minä olen, ja haluaa tyttöjä niinkuin minäkin!

Heikki kävelee käsikaulalla sen pitkän, sorean tytön kanssa, jolle hän ensiksi oli viinaa tarjonnut.

— Silloin on tyttö tallella kun on poijan kainalossa, lausui hän rehevästi. Mutta lauletaanpas nyt oikein hauska laulu. Sitä ette tekään, tytöt, taida osata, mutta pian sen opitte. Minä olen sen oppinut eräessä ryyppypaikassa Tampereella, ollessani markkinoilla siellä. Se laulu on tämmöinen: (hän rupesi laulamaan kovalla äänellä ja vilkkaasti)

Minun kultani kaunis on
Vaikk'on kaitaluinen;
Hei luulia illallaa!
Vaikk' on kaitaluinen.

— Tämmöinen on ensimmäinen värsy. Niitä on monta värsyä ja yksi on tuommoinen:

Kun minä vien sen markkinoille
Niin hevosetkin nauraa;
Hei luulia hah hah haa!
Hevosetkin nauraa.

Tytöt nauroivat raikkaasti ja sanoivat, että voi jospa sen osais, tuon laulun. Heikki sanoi, että kyllä sen kohta opitte ja uudisti laulunsa monta kertaa. Eipä aikaakaan kun tytöt ja toiset lauttamiehet jo osasivat sen Heikin perässä. Raikkaasti kajahteli järvenpinnalla kesä-illan tyyneydessä lähes kaikkien yhdistynyt ääni:

Hei luulia illalla ja hah hah hah.

Sitten ruvettiin tanssimaan ja hypeltiin niin että vesi hulvahteli ponttoolle. Hypellessä laulettiin paitsi tuota laulua kaikellaisia paikkakunnalla siihen aikaan laulettavia polskia. Ja surua ei ainakaan voinut ulkoapäin kenessäkään huomata. Ihmisiä, ijäkkäämpiäkin, oli tullut taloloista rautaan katsomaan nuorten meluavaa iloa. Jotkut vanhat vaimot kauhistuivat sitä, huokailivat ja sanoivat: niin juuri kuin vedenpaisumisen edellä. Ei suinkaan Jumala mahtane sitä kauan kärsiä. Kun tytöt olivat jo menneet pois lautalta — Heikki oli heidät soutanut rantaan takaisin niinkuin hakenutkin —, ankkuri soudettu edemmäksi järven pohjaan ja lautta valoisana, hiljaisena kesäyönä mennä junnasi pohjoiseen päin, oli Heikki ja muutamat muutkin miehet vielä oivalailla iloisia ja laulunhaluisia. Heikki puheli sievistä tytöistä, kuinka hauska on heidän pateissaan olla; — mutta ei sen uittomiehen rakkaus saa olla mikään mieltä rasittava vaiva, lisäsi hän, "yhden otan toisen jätän mielellä keviällä."

Kalle myöskin oli iloinen, iloisempi kuin koskaan. Noh, kyllähän niitä piennä poikana oli ollut

iloisiakin aikoja. Mutta tämä ilo oli kumminkin toisellaista. Tukkilautta ja ponttoo niin sukkelasti heiluivat silmissä. Entiset surut ja raskaat huolet missä ne nyt olivatkaan! Tyttöissä oli muutamia ollut varsin kauniita ja miellyttäviä; mitähän ne hänestä ajattelivat? Surulliseksi ei hän luullut enää tulewansa, ei. Mitä syytä olisi toiste ruveta murehtimaan, kun kerran nyt tuntee maailman hauskaksi, hauskaksi kuin olon kiikussa ennen kodin mäellä. Hän ei nytkään juuri paljon huutanut ja melunnut, mutta nauru ja puhe oli varsin helppossa.

Puolitoista vuorokautta jälkeenpäin rupesi taas ankarasti pohjosesta tuulemaan. Lautta ei ottanut yhtään kulkeakseen vaikka miehet kuinka olisivat ponnistaneet. Ponttoo työnnettiin lähelle rantaa ja sidottiin lujasti varpeilla puihin kiinni. Nyt olivat miehet työttömiä, mutta palkka tuli kumminkin tältäkin ajalta.

Miehet saivat kuulla, että jonkun matkan päässä olevassa talossa oli parasta aikaa häät. Sen talon tytärtä vietiin erääsen rikkaasen taloon Multialla. Ja kun Heikki sai tietää häät niin lähellä olevan, niin hänkö, tuo huijaripoika, olisi malttanut sieltä pois olla! Ei; hän rupesi haastelemaan toisia miehiä mukaansa lähtemään. Niitä lähtikin kymmeneen asti, ja toiset, kuusi miestä, joihin myöskin Kalle kuului, jäivät vartioimaan lauttaa.

He kävelivät suuren koivu- ja havumetsän saartamaa tietä. Tuuli humuutti ankarasti metsää; väliin romahti joku kuusi tai petäjä romisten kumoon. Häätalosta alkoi kuulua laulua ja huutoja. — Oikeinpa minua jo riemastuttaa tuo ihmisten iloinen pauhina! sanoi Heikki.

Toiset miehet sanoivat heille tekevän samaa. Pihaan jo kuului tuvasta jalkoja liikuttava, viehättävä viulun ääni. Ja jo kuului tuvasta ja porstuasta huutoja: lauttamiehiä tulee! Pitkältä eivät miehet arvelleet sisälle menemistä. Portaille ja porstuassa oli miehiä, toiset paljain päin, toiset lakkipäässä, toiset hihasillaan ja toiset takki päällä, millä oli paita kaistaleina, millä takki revennyt. Jotkut kirosivat hammasta purren; heitä naiset pyytelivät ja pitelivät. Pian hajosivat lauttamiehet avaraan tupaan tunkeilevan, reippaasti hyppelevän hääväen sekaan. Siellä morsian "hopeineen" loisti toisten yli kuni kukkiva pihlaja vesakon keskellä. Kaksi "pelimannia" soitteli hiossäpäin pitkän pöydän päässä peränurkassa.

Lauttamiehet ensimmältä olivat vähän hiljaisempia, ja kankeampia kuin muut häissäolijat, itseppä Heikkikin seisoskeli hetken aikaa ikäänkuin arvellen tuossa reuhaavassa hääjoukossa. Mutta kun siitä muutamia ryyppyjä saatiin, niin hetipä oltiin kuin kotonaan. Jokainen heistä etsiskeli tyttöjä tanssitoverikseen. Ja Heikki tapasi täällä saman tytön, jota hän oli hienosesti rakastellut ponttoolla tuonoisena iltana. Ja kun hänen poskensa, hyppelystä lämminneinä, siinä varsin ihanasti ruskoittivat ja hänen tyylikäs, kookas vartalonsa sievässä kirjavassa karttuunatantussa näytti vasta oikein viehättävältä, niin väkisinkin tunsu hän entistä suurempaa mieltymystä tyttöön. Takkinsa huonoutta hän vähän paheksui, mutta arveli kuitenkin, että eihän tuota nyt uittomiehen tarvinne olla häissäkään kovin siistin. Useita kertoja hän vei tyttöä rahalla ja komeasti kilahutti hän tuontuostakin markan posliinilautaselle. Markka kuin lehmä! ja kelvata pitää raha uittomieheltäkin, sanoi hän isosesti markasta luopuessaan. Ja rohkeasti, rehennellen pyörähteli hän lattialla. Hänellä oli ainakin komeat pieksusaappaat, samoin housut ja piippu, ja olihan lakkikin verasta. Hän ei ollenkaan näyttänyt välittävän siitä, että jotkut rikkaat talon pojat heittivät häneen halveksivia silmäyksiä.

Mutta jonkun puolituntia reippaana ja iloisena temmeltyään hän huomasi, että eräs pulskasti puettu, myöskin mahtava-käytöksinen mies alkoi "sorkkiloida" uittomiehiä ylipäätään ja erittäinkin häntä. Kaikki rentut tässä ovat niin isosti kun ainakin kannattais, kuuli hän sen miehen sanovan. Ja sitäpaitsi hän huomasi, kuinka tuo mies, jonka hän oli kuullut olevan rikkaan tukkimetsää myyvän talon pojan Multian rajoilta päin, kuinka tuo mies pakkasi tuttavaksi hänen lemmikkinsä kanssa. Nyt valtasi hänet epäluulo. Hän arvasi, vaikkei hän aina selvästi kuullukkaan, kuinka mies halveksivasti puhui hänestä tytölle.

— Hei, suokaa köyhällekin jalansija! huudahteli hän mahtavalla äänellä ja hypähteli samassa lattialla.

Ei kauan kulunutkaan aikaa kuu hän oli kadottanut tilapäisen henttunsa. Rikkaan talon poika oli tytön puoleensa viekotellut, ajatteli Heikki ja sen hän varmaan näkikin.

— Luuletko sinä, pahuksen vietävä, olevasi tukkipoikaa parempi! Tule koettamaan hulivili-Heikin kanssa! Tuhat tulimmaista! sinä et ainakaan voitollasi kiittele jos pannaan mies miestä vastaan! ärjyi Heikki rikkaalle miehelle vasten silmiä.

Muutama tuokio vaan, niin Heikki tunsu takaraivossaan nyrkin tuppauksen.

— Rahamassiko! eipä se — — —

Samassa kun hän yritti tuota viimeisiä sanomaan tyynnettiin hän väkiryynnäköllä ensin porstuaan ja siitä portaille ja pihaan niin että hän lensi lopuksi suulleen hiedikkoon.

Mitään kovempaa ruumiinloukkausta ei hän ollut saanut. Senpävuoksi hän voikin heti nousta, sivalsi puukon tupestaan ja yritti ryntäämään portaille, mutta toiset huitoivat korennolla ja siihen ei ollut hyvätulla.

Kiukuissaan meni hän raappanaan puukolla puodinseinää.

— Kun kirottu s—na olisi nyt tuossa, löisin niin että sielu tantereella hyppelis! Luuleekohan, sen keitettävä, olevansa minua parempi sillä että on tukkimetsillä saanut rahoja — ilman eestä. Ansaikoon ensin tukinhakkuussa kirves kädessä ja uitossa keksikourassa rahaa, eli eis leipänsäkin, tulkoon sitten isottelemaan rahoillaan! Hänen äänensä sortui lopulta.

Ja siihen hänen täytyi taltua; toverinsa tulivat toinen toisensa perään ja pyytelivät häntä ettei olisi millänsäkään sekä huomauttivat, että hänessä itsessäänkin oli ollut paljo syytä. He eivät olleet juoneet itseään niin juovuksiin kuin Heikki oli ollut; mutta nyt oli hänkin jo ison joukon selvempi.

He lähtivät kävelemään metsätietä järven rantaan päin. Heikki ei ollut mihin aikaan tuntenut mieltään niin raskaaksi kuin nyt. Voi! Hänen elämässään olisi ollut jotakin parantamista. Viisaammin hänen olisi pitänyt elää, sen hän omassatunnossaan tiesi. Tulisikohan hän onnellisemmaksi jos hän nyt lakkaisi juomasta ja alkaisi järjellisesti elämään? Kenties... Mutta kuinka sitä rupeaisi siivosti elämään tässä pauhussa ja ryöpyssä...! Ja kyllä se tyttö oli ollut hänestä miellyttävä. Sen hän oikein sydämessään tunsi. Se miltei pehmittänyt mieltä. Mutta eipä sillä tainnut olla minuun paljoakaan mieltymystä koska niin hevillä minut hylkäsi. Vai onko rikkaudella niin hirveän suuri voima tässä maailmassa, että se sammuttaa lemmen kuin vesi tulen! No, olkoon kans, hitto huolikoon! En sinä ilmoisna ikänä toivokaan pysyväistä lempeä. Kaikki on hulluutta! sulaa hulluutta! Silloin likastelen kun saama sattuu ja silloin juon kun rahaa on. Nuo ajatukset olivat niin voimakkaat että hän miltei kuuluvasti ne sipisi.

Rantaan kun saapuivat siellä lautanvartijoista toiset makasivat ja toiset istuivat.

— Kuinkas häämatka onnesti? kysyi joku heistä.

— Menihän se päivä siellä kuin "mustalaisen Sunissa", muttei koko reissu tuottanut muuta kun paljasta harmia. Matti on taskussani, saakeli vieköön! vastasi Heikki osottaen vähän masentumusta ja haukotteli.

Niin, niin, kyllähän sen hääreissun aina tietää — — — paneskelivat lautanvartijat sekä kertoivat sitten kuinka tuuli oli tahtonut väkisen repiä lautan irti ja hajalle, jonka tähden heillä oli ollut paljon työtä sitä pidellessä.

Tuuli oli vielä melkein yhtä kova. Vasta illalla päivän laskettua vähin tyyntyi ja lautta saattoi kulkea kello seitsemään asti aamulla. Sinä iltana ja yönä ei Heikki laulanut niinkuin hän ennen oli tehnyt, harvapuheisempi oli hän myöskin. Niin, seitsemän aikana aamulla se pohjatuuli taas tenäsi kulun ja pariin vuorokauteen ei lautta voinut siirtyä kuin vähän matkaa toisena yönä. Miehet saivat oikein kylläkseen makailla.

He pitivät väliin suurta nuotiota rannassa ja osa miehistä kävi vuoronsa talossa, keitättivät siellä kahvia, ja viinaa hankittiin myöskin eräästä töllistä, jossa muuan itsellisenäinen piti viinan-salakauppaa. Häntä kiittelivät miehet edessä ja takana; hän kun piti huolen heidän virvoituksestaan tänä odotusaikana. Palkka tältä ajalta tettiin tulevan, sillä — sanoivat miehet — nythän tekee semmoinen Ukko kiusaa, jolle meidän päällikkö ei kiukuissaankaan mitään voi. Tuo tieto palkansaannista ja kahvin ja viinan viehättävä löyhyä ja maku teki olon hauskaksi. Heikkikin oli saanut entisen hilpeytensä takaisin, ja vaikkei hänellä itsellään näinä päivinä rahaa ollut, niin auttoivathan muut, joilla oli, ja tiesihän hän saavansa rahaa kun uittoherra tulee.

Mutta parin vuorokauden päästä tuli kaunis ilma; tuuli kääntyi myötäiseksi eikä se ollut enää mikään kova. Vielä puolikolmatta vuorokautta mennä junnailtiin ja lautta saapui Alasalmen suuhun, Ätsärin järven pohjoisimpaan perukkaan.

Täällä oli satoja miehiä odottamassa ansiotyötä. Niitä oli Alajärveltä, Soinista, Lappajärveltä, joitakuita Kortesejärveltä, muutamia Töysästä ja Kuortaneelta ja sanomattakin Lehtimäeltä, jonka kunnan itäkulmalla paikka sijaitsee. Tuommoisen miesjoukon ainoana elinehtona näytti tällä kertaa olevan uitto. Kaikki olivat tulleet varmassa työhönpääsemisen toivossa, ja kaikilla oli tarve: toisilla omaksi elatukseksen, toisilla ei ainoastaan omaksi vaan vaimon ja lapsilauman toimeentuloksi. Elatuksen huoli oli sitäkin surettavampi koska suuri nälkävuosi ei kauempaa kuin neljä vuotta sitten oli painanut kansan mieleen leiman, jossa selvästi kuvasti: surkea on elämä ilman leipää ja tauti on nälän seuraus. Suruissaan sai moni, suuri joukko miehiä, lyödä kontin selkäänsä ja lähteä samalla hyvällä kävelemään kotiin. Uittoherra, joka tänne nyt oli saapunut, sanoi olevan miehiä täällä kuin vilkkilän kissoja ja että varmaankin viidelläkolmatta pennillä niitä nyt saisi; ei sovi niin paljon miehiä ottaa, parin

viikon päästä ehkä voisitte päästä työhön. — Syvästi se koski miehiin, sillä olihan aika rahaa. Noh, eihän se nyt ollut yksin hänenkään asiansa, arvelivat miehet siinä mietiskellessään; hänkin oli vain niinkuin isäntärenki ja hänen isäntänsä oli Pietarsaaressa, se patruuna siellä. — Niin, mitäpä tuosta, jos olisi ollut peltoja kylvettävänä, sillä näyttihän kesän alku lupaavalta. Vaan niitä ei ollutkaan. Moni muisti kyllä yrittäneensä joskus eläessään hankkia maata, mutta se olisi ensiksikin maksanut niin paljon, ettei sitä köyhä mies saanut irti ja sitten pahaisestakin torppamökistä olisi vaadittu joukko päivätöitä tai rahaveroa vuosittain. Toiset taas kyllä tunsivat itsekin olevansa syypäät toimeentulonsa haaksirikkoon.

Uitto alkoi nyt tässä Alasalmissa ja siitä heti seuraavassa suvannossa ja toisessa salmessa, jota sanotaan Kaartiskaksi. Muutaman päivän perästä saapui toinen lautta, eikä kuinkaan monia päiviä kulunut kun jo saapui kolmas ja jonkun päivän perästä neljäs, tuulet kun nyt olivat suotuisimmat kuin ensimmäisen ja suurimman lautan kulkiessa. Uitto oli täällä, varsinkin salmen suussa, oikein hauskaa työtä, siinä kun oli niin matala vesi, että ainoastaan housunkaulusta, tuskin sitäkään myöten, kastui pudotessa. Vähäläntäisiä poikiakin oli uitossa ja he juoksentelivat ja mosahtelivat tuontuostakin siellä matalalla ja nauroivat vaan putoomisilleen. Ja uittoherra myöskin nauroi ja paneskeli: "kas niin, opetelkaa vain pojat, niin sitte teistä tulee uittomiehiä!" Se teki pojille hyvää.

Tuppelan Kalle, hän oli jo entuudestaan tottunut tavallaan uittoon näissä salmissa, mutta sievä ei hän ollut täälläkään pölkyillä lipittelemään. Päällikkö usein sanoikin hänelle, että kyllä sinä olet paljon huonompi kuin nuo "menneen keväiset pojat." Hän sen huomasi itsekin ja häpesi uittotaitokehnouttaan, mutta mitäs siihen auttoi. Häntä painoi lisäksi suru. Hän oli käynyt kotonaan, — joka oli ainoastaan muutaman virstan päässä täältä — ja ollut siellä yötä. Äitinsä, josta hän piti enemmän kuin kenestäkään maailmassa, hänen vanhanpuoleinen, hyvä äitinsä oli hänen poissa-oloajallaan käynyt entistä kivullosemmaksi — kivullosenpuoleinen hän oli ollut jo vuosikymmeniä. Äiti oli sanonut murheesta ja valvomisesta poikansa tähden heikontuneensa, ja hän oli kuullut äitinsä valittavan ja uikuttavan. Tämä seikka koski syvästi Kalleen. Helposti hänen silmiinsä kyneleet heruivat, kun hän sitä vähäkin ajatteli. Nyt hän taas oli täysin vakuutettu, että kyllä pahamieli voittoa, vaikka oli silloin siellä lautalla viinan kuohauttavasta voimasta riemastunut niin, ettei luullut koskaan enää surevansa. Näinollen ei hän voinut olla vilkas ja sukkela.

* * * * *

Näistä Ala- ja Kaartiskansalmista seuraa vähäinen Ruokosen järvi, jonka halki tukit kuletetaan lautoissa, vaan sen jälkeen ei tarvitse eikä voi lauttaa koota ennenkuin Alajärvellä. Kivisalmi ja Perälampi seuraa Ruokosesta ja sitten alkaa huononpäiväinen kanava, joka monimutkaisena polveilee läpi rämeikköjen, mäntymetsäin ja kuusikkojen pohjoista ja luodetta kohti. Kanavaksi sitä sanotaan syystä, että se on kaivettu. Siinä oli ennen vaan mitätön, paikoittain umpihetteinen vesisuoni, mutta eräänä kesänä pikkuista ennen vuotta 1870 "Pietarsaaren puulaaki", kuten paikkakunnalla sanotaan, kaivatti siihen tätä täällä harjoittamaansa tukkiliikennettä varten semmoisen ojalan, että siitä voidaan tukkia uittoa; sitä ennen niitä oli täytynyt ajaa hevosilla. Mainittuihin salmiin on sama tukkiliikennetoimi rakennuttanut tukki-uittoaan varten aukaistavilla suluilla varustetut patosillat eli tammet.

* * * * *

Viikko ja muutamia päiviä siitä kuin ensimmäinen lautta oli Alasalmeen saapunut, alkoi uitto kanavalla. Uutterasti työnnettiin pölkyjä Perälammista Maantlonsillan aukosta — patosilta, josta kulkee Lehtimäen ja Soinin välinen maantie kanavaan ja pian niitä jatkui pitkälle tuohon viittä, kuutta sylvä leveään jokeen. Uusia miehiä ja pieniä poikia tuli nyt oikein kosolta — kaikki eivätkään heti päässeet työhön, vaan täytyi odottaa siksi kunnes tukit ehtivät venyä jonkun Ruotsin virstan matkalle joessa. Pankaa minun nimeni kirjaan, pankaa minun nimeni, ottakaa minä, ottakaa minä uittoon, pyytelivät miehet ja pikkupojat uittoheraa, joka milloin käveli milloin istui jokivarren vierteillä ja havupuiden välissä ja näytti kyllä osaavan käyttää tilaisuutta antaa niiden pyydellä, joiden pyydellä täytyy.

Täällä kanava-uitossa määrättiin uusia päälliköitä. Järjesteltiin näet neljäkymmen-miehisiä joukkoja; semmoinen joukko oli yksi "roikka" ja kullakin roikalla piti olla oma päällikkönsä.

Koturi-Heikki oli osottanut oivallista uittomieskykyään monena vuonna ja tämän vuotisessa kevät-uitossa osottamansa rohkeus ja vikkelyys, pitihän sekin jotakin auttaman. Hän pääsi roikanpäälliköksi ja kun hän siksi kerran pääsi, niin ei hänen luonnolleen ollut kyllä siinä, että hän olisi ollut toisten roikanpäällikköjen vertainen. Ei; hän tahtoi olla yli heistä. Mahtavalla äänellään hän komensi miehiä, milloin sinne milloin tuonne, ja kun ilta, työstä lähdön aika tuli, niin soinnukkaasti ja pitkään hän huusi: Ke-ollo so-o-o-i! Sitä samaa sitten matkivat toiset roikanpäälliköt jopa viimeksi pikku pojatkin, mutta hänen äänensä se kumminkin ylinnä kajahteli kesä-illan raikkaassa ilmassa pitkin kanavaa ja sen varrella olevia metsiä. Ja silloin miehet olivat valmiit keksiolalla laputtamaan ensin konttiensa luo

jonkun männikön syrjään ja sitten kontit selkään saatuaan taloihin. Toiset roikanpäälliköt tahtoivat väliin suuttua häneen, kun siinä niin herroiksi rehenteli, ja koettivat pitää varansa ehtiäkseen ennen häntä huutamaan, mutta mitä siitä! Hän huusi joukkoon ja hänen äänensä sittekin voitti. Ja vaikea häneen oli sydämellisesti suuttua; hän kun aina osasi pistää niin sukkelaksi leikiksi, että toiset, vaikka vähän harmittikin, joutuivat nauramaan. Niin, hän oli iloinen, sillä olihan hänellä neljä markkaa päiväpalkkaa, hän oli saanut uuden verkatakin, kotipaikkakunnan työt pitivät hänestä paljon kun hän nyt oli rikkaannäköinen ja päälliseksi pulska poika. Ja itse mielestäänkin oli hänellä kyllä rahaa ja kunniaakin; tyytyväinen oli nyt Heikki, hän, jonka kasvoissa tavallisesti loisti hilpeys silloinkin kun ei ollut penniäkään taskussa.

Kauniilla ilmoilla oli miehille työ hauskaa tällä kanavalla, jos kohta jalkoja väsytteli päivittäisestä seisomisesta ja kävelemisestä, josta syystä moni istahti kanavanpartaalla oleville suihtupölkyille; istuivatpa jotkut kauankin jos tietivät etteivät päällysmiehet nähneet. Pölkkyjä uiteltiin täällä enimmäkseen sillä tavoin, että kymmenkunnan pölkkyä asetettiin joessa vierekkäin, jota pölkkyjoukkoa sanottiin laveriksi. Tätä laveria ponnisti keksillään väliin yksi, väliin kaksi miestä kummaltakin puolen. — Ruoka-aikoina oli tavallisesti kyllä vilkkautta kun miehet olivat koolla jollakin hietikko-kankaalla ja puron partailla. Kaikki kanava-uittomiehet eivät olleet samalla kentällä syömässä, mutta oli niitä yhdellä "lassilla" joku puolisatanen ja enemmänkin. Sateisella ja kylmällä ilmalla, jolloin kanavalla oli sangen ikävää, tekivät miehet metsäriskuista nuotion, jonka ympärillä lämmittelivät ja polttelivat tupakkaa. Paljon siinä puhuttiin leikkiä, jopa kaikenmoisia rivojakin, mutta väliin taas vakaviakin asioita tuumailtiin. Puhuttiin yleisestä köyhyydestä ja muutamien rikkaudesta. Muutamat toivottivat itselleen sitä rikkautta, jota oli joillakuilla maanomistajilla Ätsärin, Pihlajaveden ja Multian puolella, noilla tukkimetsien myyjillä, jotka saivat tuhansia markkoja varsin helpotellen. Silloin tavallisesti muistutti joku, että jos olisikin niin helppo rahantulo, kai silloin kans tuhlattaisiin viinaan, suunnattomaan kahvin juontiin ja muihin herkkuihin ja komeuksiin, niinkuin he tekivät, nuo tukkien myyjät. Talolliset, joiden maata oli järvien tai jokien varsilla, olivat saaneet "rantarahoja ruukilta" monia satoja markkoja. Niin, aina oli niillä tuloja, joilla oli tulonlähteitä, mutta heillä useimmilla oli ihan ikkosten ainoana tulonlähteenä uitto. Se nyt oli jotakin — sanoivat he — tuo uitto, saatiinhan nyt 2 markkaa jotkut puolikolmatta päiväältä; muut ansiot olivat paljon huonompia. Imehdeltiin, miten erinomaisen rikas se patruuna siellä Pietarsaareissa oli kun hän jaksoi maksaa moiselle miesjoukolle semmoistakaan palkkaa. Puhuttiin myöskin siitä, kuinka tuota kanavaa muutamia vuosia sitten oli kaivettu. Siellä ne työntekijät, joissa kolmanneksi osaksi oli nais-ihmisiä, kahlasivat vyötärystään myöten kylmässä vedessä päivät pääksytysten. Ja semmoinen elämä kuin sinä kesänä oli; juotiin, huorattiin ja melskattiin. Törkeää työtä ja törkeää elämää oli se! Toisinaan puhuttiin siitä Suuresta nälkävuodesta, joka oli ollut. Voi kuinka moni — melkein järkijärestään — oli silloin syönyt rusaa ja pottua, tuskin yhdessäkään talossa eis oli selvää leipää syöty. Siksi ne ihmiset niin sairastivat, ajettuivat ja kuolivat. Niitä, turvattomampia oli viety kirkonkylän hoitolaan, mutta siellä moni oli vasta oikein pian kuollut. Hohoi! huokailivat jotkut vanhemmat miehet, surkeaa, surkeaa se oli! Jumala siitä toiste varjelkoon! Näissä puheissa Heikki tavallisesti sanoi: noh, älkää nyt kovin surkeaksi asiaa panko. Kyllähän se oli minullekin välistä niukin naukin elämisen kanssa; mutta mitä siitä murehtii joka jo mennyt on. Ei siedä sureksia uittomiehen; hänellä on työtä muutenkin!

Eräänä päivänä oli kylmä sade; jo edellisinäkin päivinä oli satanut. Märkänä ja viluissaan käpristelivät miehet kanavan suihtupölkyillä, koettivat väliin lujasti töyttiä pölkkyjä, hyppiä ja juosta, mutta ei tahtonut ottaa lämmitäkseen. Ruoka-aikoina — niitä oli kaksi päivässä joella — tehtiin nuotio niin suuri kuin mahdollista; se vähän lämmitti, mutta ei se joelle mentyä kauan auttanut. Niistä, jotka pahimmiten vilustuivat, oli Kalle yksi. Jo aamupäivästä alkoivat hänen leukansa lotista ja hirveän ilkeä oli olla. Uitosta karkaaminenkaan ei ollut aivan tavatonta, mutta hän ajatteli, että ne muut nauraisivat, jos hän karkaisi. Vakituisesti päätti hän kestää vaikka tuntui tukalalla. Tiekksusaappaansa olivat rikkinäiset, jalatkin olivat siis märät koko päivän. Kömpelösti hän liikuskeili, elämän surkeutta ajatellen. Ja mitä tästä ollakaan, kun hän juuri koetti varoa mitä parhaimmin kulkiessaan vesiniljaisia suihtupölkkyjä, mosahtikin jokeen ja — toiset nauramaan ja ivaamaan. Onneksi sai hän pölkkyyn kiinni, ettei pudonnut kuin vyötärystään myöten. Mutta olipa siinä kyllä muun märkyyden lisäksi ja sitte vielä nauroivat — — voi turkasen tulimmainen — kun heidät yhdellä rymäyksellä sais kaikki jokeen! ajatteli hän kivutessaan ja lähti ylös-päästyään metsään ja vesi juoksi vaatteista.

— Älä ole milläsikään, se on uittomiehen koulua, huusi roikanpäällikkö Heikki, joka myöskin oli lähellä.

Hän ei vastannut mitään; mennä reuhotti vaan. Mikä surkeus — ajatteli hän — on tämä elämä! Hän oli lukenut kirjoista, ja enimmäkseen siellä oli kerrottu hyvästä onnesta; varsinkin semmoiset, jotka olivat olleet ahkeraita ja turvanneet Jumalaan, olivat aina menestyneet; hänkin oli ollut ahkera ja turvannut Jumalaan ja kuitenkin tuommoista oli nyt jo ihan nuorella ijällä. Paljon luuli hän jo kokeneensa ja — nyt hän huomasi, että tämä maailma on kurjuuden alho! Oli hän lukenut ja oli hänelle sanottu siitäkin, että muutamia ihmisiä koetellaan ja joka kestää se voiton saa. Mutta tähän oli jo

liikaa. Hän heittäytyi polvilleen metsäpuskassa ja ääneensä vaikeroi: Suuri, — hyvä — Jumala! tätä — en minä voi kestää. Huojenna — kärsimystäni! Anna minulle vähän — siitä onnesta, jota monella muulla ihmisellä — yllin kyllin on! — Sen jälkeen tunsu hän kummallista voimattomuutta. Ja hieman rauhoituttuaan lähti hän takaisin joelle.

* * * * *

Yön aikoina ja pyhinä olivat varsinkin pari likimmäistä taloa, jotka sijaitsevat puolen tunnin matkan päässä joelta — täynnä uittomiehiä. Siellä myöskin maksettiin palkka joka lauantai-ilta. Edustupaan huudettiin miehet kukin vuorostaan. Raha kourassa sieltä miehet palasivat — toiset iloisina — toiset kiroillen, että kuinka vähiä annettiin. Pyhinä ja varsinkin pyhä-iltoina oli hauskuutta. Koeteltiin voimiaan karrystä aksilasta päänsä yli nakkaamalla, väkikiveä nostamalla ja muulla semmoisella. Ja Heikki ei tavannut kuin kolme miestä vertaistaan voimissa. Mutta ei hän olisi uskonut, että niinkään monta olisi hänen vertaistaan. Eräällä kedolla — Lammaskedoksi sanottavalla — hypeltiin pelimannin soittaessa ja tyttöjen laulellessa. Muilla kedoilla rehoitti jo pitkä ruoho, mutta sanottu keto oli karjan vallassa eikä siinä olisi heinänpikki hypelyn takiakaan voinut nousta. Iloista, vapaata oli tanssi, muttei tavallisesti kovinkaan kaunista. Retkuteltiin, hypettiin väliin rinkitanssissa, väliin parittain valsattiin, joka viimeksi mainittu kävi tasaisemmasti; toisinaan "kiitelikiitelikiiteliä" menttiin ja vaihettiin henttua. Heikki opetti täälläkin lauluaan: "Minun kultani kaunis on", ja halulla tytöt sitä opettelivat. Hän paritanssissa tavallisesti valitsi taitavimpia tyttöjä, mutta väliin kuitenkin hypelytti osaamattomampia ja nauroi sitten heidän kankeudelleen. Viinaa myöskin oli saatavissa; sitä oli kaupungista tuotu ja sai kun vaan lähetti pienen pojan hakemaan vissistä paikasta. Sitä ei myyty, muttei rahattakaan saatu. Moni joutui pahaan huiperiin. Iltamyöhällä pojat peräilivät, mihin luttii tai aittaaan mikin tyttö maata meni.

Muutamia päiviä ennen Juhannusta loppui uitto tälle keväälle, vesi kun oli kuivanut niin vähiin, etteivät tukit enää luistaneet. Keksinvarsia putkahteli toinen toisensa perään poikki petäjien tyvissä; se oli aika roisketta. Heikki kun löi keksinsä varren poikki sanoi:

— Se siunatuksi lopuksi! syyskesällä kun vesi kohoo teen uuden!

* * * * *

Kalle oli ollut pyhän seudut ja joitakuuta öitä viikoillakin kotonaan. Hän ei ollut pyhinä Lammaskedon huveissa. Vanhemmat sanoivat, että se olisi synty ja syntinä hän itsekin sitä semmoista elämää piti. Käsitys hänellä sekä vanhemmillaan oli semmoinen, että ihmisen pitää olla totinen, ei paljon nauraa eikä liikoja puhuakaan. Sillä pyörähdellä, hypellä ja iloita poika- ja tyttöjoukossa, se olisi hirveä paha erittäinkin niin nuorelle kuin viidentoista vuotiaalle pojalle. Ei saanut vilkastua, vaan käydä nolommaksi, pysyä totisena. Nämä pyhät olivat hänelle ikävät nekin; sillä hän ei jaksanut lukea, johon hänellä muuten oli halu, nukutti, muttei tullut unta, oli vaan jotakin semmoista, oliko se hengen vai ruumiin vaivaa? niin, se tuntui kummassakin: mielessä ja ruumiissa; jotakin hiljaista syöpäläistä tuntui rinnassa ja sydänalla. Se oli kuitenkin hänen mielelleen kevennykseksi, että äiti tuli vähän terveemmäksi kun näki hänen onnellisesti — niinkuin näytti — palaavan kevätuitosta. Ja sehän myöskin virvoitti mieltä, että hän oli nyt saanut keväällä velaksiottamansa pieksusaapasaineet maksetuiksi; niiden hinta oli seitsemän markkaa. Hänellä tosin ei ollut kuin parikymmentä markkaa kotipuolelle tultuaan, mutta salmi- ja kanava uitossa sai hän kokoon viisitoista markkaa. Ainoastaan 1 markka 75 penniä oli hän saanut päivältä ja lautalla ollessaan 2 markkaa vuorokaudelta. Enempää ei hänelle lautalla annettu syystä, että päällikkö oli hänet aivan vastenmielisesti ottanut. Mutta hän kulutti ruokaan verrannollisesti vähän. Ruokaa voitiin taas hankkia joksikuksi ajaksi. Kallen ansioon lisäksi saatiin taas jonkun verran rahaa voilla. Mutta vaatteet olivat huonot kaikilla kolmella; no, kyllähän sitä kesällä aina meni, mutta oli siitä taas talvikin tuleva! Jotakin toivoa oli kumminkin syksyuitosta.

Juhannusaattona tuli Heikki Tuppelaan. Istuttuaan penkille hän sanoi:

— On tainnut poikanne puhua, että minä olen ollut hänelle häjy ja pilkannut häntä?

— Kyllähän se on sitä porannut, vastasivat vanhemmat.

— Kas, en ole sitä missään pahassa tarkoituksessa tehnyt. Mutta katsokaas, mull'on niin ivallinen luonto, että kun minä näen kovin hiljaisen ja maailman menoon tottumattoman, niin minua naurattaa ja tulee halu pilkata häntä. Tekee mieleni sanomaan hänelle, että voi kun tiedät vähän kun luulet tässä maailmassa noin totisena ja vakaana toimeen tultavan ja odotat muilta ihmisiltä sääliä, jota minä en ole koskaan osakseni saanut. Toinen syö toistaan kuin nälkäiset sudet. Tarkoitukseni on ollut totuttaa poikanne maailman pauhinaan, ivaan ja nauruun. Kyllä ne osaavat tässä synnin ryöpyssä masentaa ja kuolettaa, ken vaan ottais kaiken pahakseen, Ei, minä en ainakaan masennu iskuista, minä elän ja hurraan!

— Jaa, taitaa niin olla. Kyllähän minäkin olen samaa toki pitkällä ijälläni huomannut. Mutta olen aina koettanut karttaa "istua siellä kussa pilkkaajat istuvat", sanoi siihen vanha Kustavi.

— Sitä en minä koetakaan karttaa, virkkoi Heikki, iva ja leikillisyyttä virvoittaa mieltä.

— Meidän Kalle on vielä hyvin lapsisekainen, ja kyllä sydämmestäni toivoisin, ettei hän kovin synnin pauloihin kietoutuisi, maailman pahuuteen riuhtoutuisi, puhui Kallen äiti.

— Hyvä! sanoi Heikki ja lähti.

Juhannuspäivänä makasi Kalle kotinsa tupamökin kokilla (ullakolla). Hän oli laittanut sinne kukkaisia pihlajia. Hyvältä tuoksuivat nuo pihlajan kukat. Lukeminen oli hänelle taas oikein hupaista. Hän luki erästä Suutari-Matilta lainaamaansa kirjaa, jonka vilkkaat ja jännittävät kertomukset häntä kovasti miellyttivät ja veivät hänet kokonaan ajatusten maailmaan. Halulla hän luki ajatuksillaan sivun toisensa perään. Lukemasta lakattuaan hän ajatteli: jospa saisin tästälähin ainoastaan lukea, ammentaa noita suloisia tietoja laveasta maailmasta! — Niitä on monta kieltäkin; eivät kaikki ihmiset puhu samaa kieltä, jospa oppisin eis jonkunkin niistä muista kielistä. Valtakuntia ja maita on muitakin kuin tämä Suomi. Minkähänlaisia ihmisiä niissä kaikissa on. Ei suinkaan niissä muissa maissa uiteta. Ei; niin tukalaa työtä ei suinkaan tehdä missään muualla eikä ole niin pahoja ihmisiä. — Hän oli vähän lukenut ja kuullut puhua höyrittävän kouluista. Kuka hänen auttaisi kouluun, sinne missä aina saisi lukea ja kirjoittaa ja sitten tulisi puhdasvaatteinen herra ja jos vielä saisi saarnata kirkossa! — Kyllähän veli-Jussi tulisi ja täytyisikin tulla vanhentamaan isää ja äitiä. Siitäpä hänelle puhun heti kun hänet tapaan. Jospa joku rikas talon isäntä... Ei; mutta kuka sen niin suuren hyväntuon tekisi; ei ainakaan kukaan täällä kotipuolella. Kauempana, oikein kaukana ehkä olisi niin hyviä ihmisiä. Eiköhän se kruunu auttaisi kouluun ilman mitään maksua, jos minä oikein kauniisti ja hartaasti saisin asiani ajetuksi jollekin korkealle herralle. Ja silloin minä lupaisin tehdä isänmaan hyväksi mitä ikään voisin. Hän oikein hypähteli vuoteella tätä ajatellessaan ja nousi innostuneena seisolle.

III.

Samana kesänä alkoi Koturi-Heikki tavallaan kosia erästä Ranta-ahon talossa palvelevaa Maija nimistä tyttöä. Heikki oli nytkin koturina eli hyryläisenä tässä talossa, ja pian talon väki huomasi hänen ja Piika-Maijan välisen suhteen. Nämä kisailivat keskenään milloin vaan tilaisuus myöten antoi, ja siitä tavasta, jolla he toisiaan kohtelivat, selvisi kaikille, joilla vähänkin oli kokemusta tästä maailmasta, että he, suoraan sanoen, rakastivat toisiaan. Heikki näytti hyvin mielellään silmäilevän Maijaa, ja tyttö puolestaan samoin Heikkiä, joka myöskin parhaana kesä-sydännä oli päivämiehenä työssä Kanta-aholla. Molemmat "hoivasivat" toisiaan milloin niin tarvitsi. Milloin vaan Heikki huomasi Maijalla olevan jotakin raskasta työtä, esim. heinässä ollessa heinätaakka selkään nostettavana, taikka kuokolla ollessa kiviä ja kantoja väännettävänä, niin hän tavallisesti aina kiiruhti auttamaan tyttöä, vaikka ei tämäkään ollut mikään nerkonen ihminen. (Maija oli nimittäin suurenpuoleinen, terve ja reipas nainen, ijältään viidennelläkolmatta.) Menipä Heikki melkein aina pyhä-iltoina hakemaan lehmä tyttön edestä, eikä se ollut mikään helppo tehtävä, sillä Ranta-ahon lehmät useinkin pakkasivat illan tullen piiloutumaan metsään. Maija puolestaan piti huolta Heikin vaatteista korjaamalla rikkinäistä ja pesemällä likaista. Ja sitäpaitsi näyttivät kumpikin käytöksellään, koettavan miellyttää toinen toistaan; Maija, kuten luonnollista naiselle, varsinkin koki keikailla, nauraa hihattaa ja tekeytyä niin miellyttäväksi kuin suinkin saattoi. Heikki tunsu nyt joutuneensa semmoiselle kohdalle, ettei hän suinkaan näinä aikoina pitänyt lempeä ihan sulana hulluutena ja että Maija sitäpaitsi oli paras kaikista muista tytöistä, seikka, joka oli melkein ihmeellistä, koska Heikki ei ennestään ollut suinkaan yhden tytön veikari. Tuntuipa hänestä siltä, että elämä olisi käynyt kovin tukalaksi ja kuivaksi, jollei olisi elähyttänyt lemmittynsä melkein alituinen näkeminen ja tieto siitä, että päivätyön päätyttyä taas pääsee luttiiin puhelemaan henttunsa kanssa ja halaillemaan häntä.

Muut pitivät Koturi-Heikin ja Piika-Maijan välistä suhdetta miltei turhanpäiväisenä asiana. Kyllähän heistä kokeneet myönsivät, ettei lemmen leikki ole mitään halveksittavaa, mutta kuitenkin oli heillä kaikenmoista ihmeteltävää ja sanottavaa näistä kahdesta, ja nämä tulivat puheen aineeksi sekä Ranta-aholla että muualla ympäri kyliä. — Mies kolmenkymmenen ijässä, eikä vielä ole saanut mitään kokoon, vaikka on välistä hyviä palkkoja saanut, rupee tässä nyt akkomaan. Kyllä siitä varmaankin tulee yksi nälkäjoukko maailmaan... Tuommoiset lauseet olivat hyvin tavallisia tästä asiasta paikkakunnalla. Maijasta ei ollut juuri muuta erinomaista sanottavaa kuin että hän olisi hullu, jos ottaisi tuommoisen suupaltin ja heittiön. Kaikki myönsivät, että hän oli uttersa ja uskollinen piikatyttö ja sen lisäksi säästäväinen. Mutta luonnollisesti ei hänen säästönsä suuri ollut, koska piijan palkka oli korkeintaan 30

markkaa rahaa vuodelta. Vaikka hänellä nyt oli kooksi hyvällaisia vaatteita ja kenties sata markkaa rahaa säästössä, niin kyllä Heikki tuommoisen erän pian tuhlaisi, mies, joka silloin kun vaan rahoja sattuu olemaan, elää isosti kuin kaupungin herra.

Kerran Ranta-ahon emäntä, joka oli miettiväinen ihminen, puhui asiasta Maijalle. He olivat silloin tarhalla lehmiä lypsämässä.

— Mitä sinä oikein tuumaat, hyvä Maija, kun näytät menevän tuommoisen vekkulin ansaan? puhui emäntä vakavasti, vähän kitisevällä äänellä. Kelpaisithan sinä, hyvä lapsi, vaimoksi paremmallekin miehelle kuin tuommoiselle maailman heittiölle.

— Minä tykkään siitä niin kovasti. Kyllähän Heikki on ollut aika huijari, mutta se näyttää siitä paranevan. Reipas ja ripeä mies kun on, tottahan akkansa elättää.

— Ei lapsi-rukka. Toista saat nähdä ja kokea kuin nyt luulet, jos Heikin otat. Hän on semmoinen kouliintunut veitikka, että kyllä hän osaa pettää... eikä hänestä vakavaa miestä tule. Sehän olisi erinomainen Jumalan ihme!

Maijalla joko ei ollut mitään sanomista taikka hän ei tahtonut emäntäänsä vastustaa. Mitään ei hän puhunut, punestui vain.

Kerran taas isäntä, arvatenkin emännän kehoituksesta, rupesi puhumaan Heikille. Se tapahtui heidän kyntämässä ollessaan eräällä kesantopellolla.

— Perheelliseen elämään tarvitaan paljon, aloitti isäntä. Tarvitaan ensiksikin jonkunverran karttuneita varoja, sitten pitkittävää ahkeruutta ja sen lisäksi lujaa kärsivällisyyttä.

— Minkä johdosta nuo isännän vakavat sanat? kysyi Heikki miehekkäästi aavistaen isännän aikomusta.

— No niin, tulinpahan ne sanoneeksi ikäänkuin itsekseni, ajatellessani omia kokemuksiani.

— Niinpä niinkin. Mutta jos niillä muuta erityistä tarkoitatte, niin puhukaa vaan suunne puhtaaksi! kehoitti Heikki harvakseen.

— No, jos ma suoraan sanon, niin kyllä minusta on turha yritys ottaa akan kun mies on semmoisella kannalla kuin esimerkiksi sinä.

— Saattaapa olla — turha yritys... minä sillä väliä pidä. Mutta yrittää kumminkin on lupa yhdellä yhtähyvin kuin toisellakin, päätteli Heikki arvelematta.

— Miksei... lupa on kyllä yrittää, mutta jos yritys menee, — päin mäntyyn!

— Menköön aikaa! Siksikö toisten pitäisi kieltäytyä tuosta hekumasta, että mahdollisesti heidän kävisi huonosti? Minä en myönnä toiselle parempia etuoikeuksia kuin toisellekaan elämän hausکمپیا puolia valitessa.

— Vai niin. Sinä luulet että avioelämä on jotakin "hekumaa" ja "hauskuutta". Tekisi mieleni sanomaan sinua suorastaan lapselliseksi tässä asiassa vaikka olet jo kolmenkymmenen vanha mies. Hauskuutta ei se ole niillekään, joilla on vähän enemmän kuin "kädestä suuhun", saatikka sitte niille, joilla ei mitään tulevien päivän varaksi ole.

— Huomaan, että isäntä sattuvasti muistuttaa minua köyhyydestäni nyt kun hän kyllä tietää että *minäkin* aion vaimon ottaa. Hyvä asia, että muistutetaan, vaikka ilmankin sen kyllä tietäisin. Aikomustani en nyt kumminkaan peruuta vaikka kimpaleet kalliosta lähtisi. Olen näetten päättänyt kokea maailmaa siltäkin kohdalta. Sitä olen jo muilta aloilta kokenut ja tullut huomaamaan, että aikaa olisin jo masentunut, jollei minulla olisi tätä häikäilemätöntä luontoa. Kohden käyn, vaikka maailma kääntäisi minulle entistäkin tylymmän puolensa. Minulla on, Jumalan kiitos, vielä halua elää, ja siis tahdon elää aikomusteni ja halujeni mukaan reippaasti ja surkeilematta.

— Karaistu mies! sanoi isäntä naurahtaen, ja ajatteli: Sinusta minä viisi, mutta sääliksi käy kelpo tyttöä.

Lähes pari vuotta kului ennenkuin siitä Heikin ja Maijan yhteenmenosta tuli oikein täysi tosi papillisen vihkimisen kautta. Näyttipä siltä, että he tänä aikana olivatkin suloisimman yhteiselämänsä viettäneet, ja Maijalla oli vihkimisen lähestyessä yhdeksän kuukauden vanha poika. Maija ja hänen omaisensa olivat monasti ja hartaasti pyytäneet Heikkiä vihille käymään, vaan ei siitä tahtonut mitään tulla, ja pappi oli haastattanut hänet eteensä tekemään selvää tuosta kummallisesta viivytyksestään.

Heikki oli väittänyt papille vasten silmiä ettei hän käsittänyt mitään siitä vihkimisestä paranisi! Täältä tultuaan Heikki oli osottanut suorastaan juroutta naiselle, jota hän vielä muutamia kuukausia ennen oli kaikista mielestään rakastanut. Mutta Maija itki ja pyysi: Heikki kulta! Myönny nyt laittamaan tämä asiamme paremmalle kannalle, ettemme enää eläisi kuin pakanat ja elukat.

Vihdoin hän myöntyi.

Hän oli juuri päässyt kevätuitosta; juhannus oli tulossa. Hänellä oli rahoja koossa kahden sadan markan vaiheille, hän kun, merkillistä kyllä, oli näinä parina vuonna ollut melkein juomatonna.

Hänellä oli rahoja ja hän päätti pitää hyvälläiset häät. Koko naimisjuttu oli häntä viime aikoina huolestuttanut — ja pitihän sitä vielä kerran oikein iloita, päätteli hän.

Hän tuotti kaupungista 50 kannua viinaa häitä varten. Tarkoitukseen tilasi hän Ranta-ahon suuren tuvan ja pari kamaria. Viikon päivät edeltäkäsikin oli laajalti paikkakunnalla vilkkaana puheenaineena: silloin on Ranta-aholla Koturi-Heikin ja Piika-Maijan häät; silloin juodaan, hypellään ja kenties tapellaankin.

Häät eli vihkiäiset alkoivat maanantaiaamuna. Vihillä he kävivät pappilassa. Ruuat olivat laitettut yhtä komeasti kuin tilallisten ja rikasten häissä paikkakunnalla oli tapana. Sitä kummasteltiin, että Koturi-Heikki "meni noin mahtavasti". Kutsutuita vieraita oli lukuisasti, kutsumattomia tulla lappoi läheltä ja kauempaa. Sulhaselle ja morsiamelle annettiin nyt, katsomatta persooniin, se kunnia mikä heille oli tuleva. Väli tällä, kun kerran oli nautittavaa sekä ruokaa että juomaa. Heikki oli sulhaseksi kyllä uljas ja reipasliikkeinen mies. Ja kelpasipa Maljakin morsiameksi, vaikkei enää ollutkaan ihan impi. "Hopeissa" hän oli. Poskilla oli jonkunverran punaa tässä tilaisuudessa, vaikka se muuten oli jo vähiin kadonnut — surusta, niin arveltiin. Rahalla hypeltiin kovasti, kuten seudulla sanotaan. Jo samana päivänä iltapuolella oli koko yli sadan nouseva hääväki, jotakuta poikkeusta lukuunottamatta, semmoisessa hurmauksessa, että kiehuivat, survoivat, pukkipivat ja pauhasivat kuin ampijaisparvi. Puolikolmatta päivää häät kestivät, sulhanen oli koko ajan "aika tenässä", mutta pysyi kuitenkin hyvin jatkeillaan, sillä tuskin koskaan viina häntä sai veteläksi. Moni joutui makuulle eikä tiennyt tästä maailmasta. Erästä miestä lyötiin puukolla pahallaisesti käsivarteen, muuta julmempaa tappelua ei tapahtunut, vaikka kyllä pienempiä kahakoita kymmenittäin.

Heikiltä kului lähes puolitoista sataa markkaa näihin häihinsä.

Vihkiäisten jälkeen alkoi tämän nyt lailliskirkollisesti yhdistetyn parikunnan väli, vastoin toivomuksia, kylmenemistään kylmetä. Se kävi peräti huonoksi sitten seuraavana talvena, kun Heikki yhäti kiusasi vaimoltaan tämän pitkällisillä ponnistuksilla kokoamaa rahaerää, heittäytyi laiskanpuoleiseksi, joi ja hurvitteli. Tätä menettelyään puolustihe hän sillä tosin omituisella mutta, kenties huomiota ansaitsevalla väitteellä, että tottahan hänelläkin, yhtä hyvin kuin monilla muilla ihmisillä, oli oikeus joskus helpostikin elää.

Sitten vuosien vierieessä, kun lapsia tuli useampia, kävi Malja oikeaksi kurjuuden kuvaksi. Vaatteet sekä hänellä itsellään että lapsilla olivat huonot ja likaiset. Näytti siltä, ettei hänellä enää ollut pienintäkään halua puhtauteen, vaikka hän tyttönä ollessaan oli ollut tavallisen siisti ihminen. Kärsimättömyys ja elämän synkeys kuvasti hänen silmistään, joista onnen oli tyytyväisyys ja hilpeys loistanut. Palveluksessa ei hän lasten tähden enää voinut vasituisesti olla, auttoi kuitenkin talonväkeä töissä ja askareissa, minkä milloinkin kerkisi. Mutta tuskin oman ruokansa hän tällä tavoin voi ansaita. Kun hän kurjuuttaan valitti, niin emäntä tuikeasti muistutti: "Enkö minä sitä silloin sanonut. Mikset kuullut vanhempaa ihmistä."

Heikki kyllä kulki uitoissa niinkuin ennenkin sekä muissa töissä, sittenkuin hän oli katkaissut sen laiskansuonen, joka häntä ensimmäisenä talvena vihkimisen jälkeen vaivasi. Mutta vaikka hän näin ansioissa kulki, ei paljon karttunut, sillä yhtä suuria palkkoja kuin ennen hän ei enää saavuttanut ja sitäpaitsi hän oli vieläkin tuhlaavainen, jos milloin vaan paikalle sattui.

Nälkä ja kurjuus oli tämän vaimon ja näiden lasten osana.

Heikin tultua ansioilta vaimo lointeli, ettei hän taaskaan tuonut mitään. Mies riiteli vastaan, että hänenkö tässä nyt pitäisi yksin kaikki elättää. Usein aamulla alkoi jo sängyssä riita tuon onnenhaaksirikon johdosta. Mies syytti vaimoa, että sinun tähtesi tämä köyhyys; vaimo taas väitti: sinä siihen syy olet. Lopulta, kun asia kaikinpuolin mietittiin, tulivat rikkaat ja valtiat, niin — koko maailma ja Jumala, taikka oikeammin käsittämätön sallimus, syyllisiksi. Heikki ei tosin vaikeroinut, puhui vaan miehen kuivalla äänellä ja entinen luonteen hilpeys näytti hänestä ainakin vaimon luona ollessa vähän kadonneen. Isä ei juuri osottanut lempeyttä lapsillekaan, vaan äiti kyllä väliin. Alakuloisesti katselivat likaiset laihat lapset nureksivia vanhempiaan.

IV.

Kahdeksan vuotta on kulunut siitä, kun Tuppelan Kalle niin kovin innostui lukeissaan erästä kirjaa pihlajan kukkain tuoksussa kotinsa tupamökin ullakolla. Hän on tänä aikana tullut kyllin ja moninkerroin tietämään, että toivomuksensa kouluun pääsemisestä oli kaunis unelma, joka ei koskaan ollut toteutuva, vaikka veljensä Jussi kyllä oli luvannut tulla siinä tapauksessa, että Kalle kouluun pääsisi, vanhentamaan isää ja äitiä. Ensimmältä oli hän jonkun kerran puhunut asiasta papille — sillä muita korkeita herroja ei lähi-seutuvilla ollut — ja saanut häneltä vastaukseksi, että kyllä se olisi kovin vaikeaa köyhälle pojalle päästä kouluun. Ei, se ei käynyt ollenkaan laatuun, jollei joku mahdolloman rikas rupeaisi auttamaan; kruunu ei kustanna ketään kouluun. Ja kukapa — tokko itse kruunukaan — tietäisi mennä auttamaan nuorukaista opintiellä. Oli varsin monta heittiötä tullut juuri koulunkäyneistä, lukeneista miehistä. Siellä kouluissa olivat kiusaukset vasta suuret. Synnit semmoiset kuin juoppous, huoruus ja korttipeli tahtoivat väkisinkin viedä koulunuorisoa kaupungissa turmeluksen tielle ja "niin monta — oli pappi kättänsä heilauttaen sanonut — todella vienyt syvimpään turmelukseen!" Ei, parasta oli "pysyä Jumalan määräämässä asemassa, rukoilla kärsivällisyyttä ja masentaa mielensä kuohuja". Oli hän sanonut olevan kuitenkin mahdollista päästä — Kalle ei oikoin muistanut sanoiko hän kruunun vai joidenkin muiden kustannuksella — kouluun, mutta sen koulun käytyä pitää lähteä pakanainmaalle, pimeydessä vaeltavan kansan keskelle saarnaamaan ja sinnemenijän täytyi "olla erinomaiselta Kristuksen hengeltä elähytetyn."

Ne "kovat kiusaukset", joita pappi oli sanonut koulunuorisolla kaupungeissa olevan, eivät häntä olisi peloittaneet. Jos niin olisikin ollut laita, että semmoisia kiusauksia olisi, niin tottahan hän niitä voisi vastustaa. Olihan hän jo uitoissa nähnyt paljon pahuutta. Ja hänenkö sitte pitäisi jäädä pois koulusta ja opetusta vaille sen tähden, että monesta koulunkäyneestä oli tullut heittiö?! Hänestä, sen hän uskoi, ei ainakaan heittiö tulisi.

Kun hän oli tullut vakuutetuksi, ettei ainakaan sen miehen kautta tullut kouluun pääsemään, aikoi hän monasti kirjoittaa jollekin muulle korkealle herralle. Mutta kenelle ja miten sitä pitäisi kirjoittaa, että se huomioon otettaisiin, siitä ei hän päässyt selville. Hän oli aikonut kirjoittaa nimismiehelle, kruununvoudille taikka tuomarille. Ei, mutta nehän vasta olivat niin viluisia herroja, oli hän kuullut ja osaksi itsekin nähnyt, etteivät ne ainakaan ottaisi hänen pyyntöään kuulevaan korvaansa. Niin, vihdoin hän oli jättänyt koko toivon, koettanut masentaa mielensä kuohuja, ajatella ainoastaan jokapäiväistä työtänsä ja Jumalaa, käsittämättömänä mutta kaikkietävänänä ja jokapaikassa läsnä-olevaisena.

Mutta tyydytystä ei hän saanut. Hän oli hankkinut lainaamalla ja osaksi ostamalla joukon "maallisia kirjoja"; niitä oli muutamia lahjoitettukin hänelle. Näitä kirjoja hän luki milloin vaan vähänkin riitti aikaa ja mielensä ikävöi jotakin; se ikävöi tunkeumaan yhä kauemmaksi eli syvemmälle niihin tietoihin, joista hän lukemalla oli saanut vihiä ja hän myöskin alituisen halusi sitä kultaista aikaa, että hän tulisi vapautetuksi kovasta, vaivaloisesta ruumiillisesta työstä, varsinkin tuosta ilkeästä uitosta. Tuo alituinen miettiminen, nuo kummalliset halut ja toivot tekivät hänet niin omituiseksi, että hän oli kuin mikä vieras ja muukalainen kotiseutulaistensa keskellä jopa omien sukulaistensa ja vanhempainsa luona. Ja semmoiseksi hän tunsikin itsensä. Pahaa se teki hänelle kun hänen muutoin hyvä, vanha äitinsä koetti Jumalan sanan kautta näyttää hänelle, että kaikki maallinen viisaus on hulluus ja että Jumala valitsee omikseen ainoastaan tyhmät ja yksinkertaiset. Mikä ristiriitaisuuden maailma! ajatteli hän silloin.

Niin, tuommoisessa henkisessä taistelussa olivat nuo kahdeksan vuotta kuluneet ja suuri oli ollut taistelu ruumiillisen elämän ylläpidoksi. Uitossa, samalla tapaa kuin sinä ensimmäisenä vuotena, oli hän ollut joka vuosi. Hänen uittamistaitonsa oli kyllä hieman parannut, mutta ei hän milloinkaan pystynyt sillä työalalla parsimaan Koturi-Heikin jälkiä. Senpä vuoksi hän saikin aina tyytyä "huonon miehen palkkaan", vaikka hän kyllä sai kärsiä vilua ja märkyyttä yhtä hyvin kuin muutkin uittomiehet jopa pelkoa hengenvaarasta enemmänkin. Raamatusta, jota hän muiden kirjain ohella varsinkin lapsuudessaan oli uutterasti lukenut, oli hän saanut sekä kauniita että kauheita mielikuvitelmiä. Kauheat kuvitelmat astuivat pelottavissa kohtauksissa mieltä masentavina silmäin eteen. Ja niitä oli hän nähnyt monen ihmisen ja vanhempainsa vavistuksella pelkäävän. Hän olisi varsin mielellään jättänyt tuon uiton. Hän tunsikin, että hänen terveytensä rupesi käymään heikoksi. Kummallista ruumiinvaivaa oli hänellä; itse hän arveli sen tulleen kylmistä vesistä, mutta moni vanha muija väitti sen olevan Jumalan rakkaan käden, joka sillä tavoin veti häntä puoleensa. Hän oli koettanut saada mökille maata niin paljon, että siitä työtätekemällä olisi elatus saatu, mutta turhaan. Ei toteutunut tämäkään hänen toivonsa, joka hänellä oli ollut, nimittäin, että jollei hän kouluun pääse, niin olisi jonkullainen maatila eis joksikin tyydytykseksi. Saisi sitä asua ja lukea joutoaikoina — oli hän ajatellut. Jonkun liuskan kivistä ahoa oli hän talosta saanut entisen lisäksi, mutta kyllä siitä kans "taksvärkkiä" tahdottiin entisen lisäksi yhtä tuntuvasti. Ja enempää maata ei talon isäntä ollut sanonut voivansa antaa.

Kahdeksan-vuotinen ajanjakso ei ollut tuottanut sanottavaa edistystä Tuppelan mökille eikä Kallelle. Oli hän kumminkin tullut "huomaamaan maailman olosuhteista sekä kokemuksesta että lukemisesta koko joukon," tapasi hän itse sanoa. Ja nyt, — toukokuun lopulla — oli hän entisen toverinsa, Koturi-Heikin kanssa tullut uittoon Lappajärvelle. Pitkältä oli tuntunut matka, ja kylläpä se olikin oikein monta peninkulmaa, mutaista, vahvahietaista ja — pitkäveteinen kevät kun oli — paikottain vielä lumihymäistä maantietä läpi ikävien sydänmaiden, mutta varma toivo lautalle pääsemisestä oli keventänyt heidän jalkojaan. Ja heidän toivonsa toteutuikin.

Niin, he olivat nyt Lappajärven rannalla, järven, joka ei ole hoikka, mateentapainen suikulainen niinkuin Ätsäri, vaan leveä, lyhytläntä leipukka kuin lahna. Oikeinpa se näyttikin kokojoukon mahtavammalta Ätsäriä, tuo järvi, jossa nyt jää-joukkiot ja -säpäleet uiskentelivat länsituulen edessä. Ei sen laajuutta nämä ylimaamiehet oikein käsittäneet eivätkä tarkalleen erottaneet Kärnan saarta, taloineen, seisoessaan Alajärvestä tulevan joen suussa Lappajärven eteläisimmässä perukassa.

Muita miehiä oli siellä hyvä joukko: rivakoita, vilkkaita kauhavalaisia ja vähän kankeampiluontoisia lappajärveläisiä. He puhuivat ison joukon erilaista suomea ja näistä kummastakin kielimurteesta erosi taas ylimalaisten puhe. Noh, helposti siinä sentään toisiaan ymmärrettiin.

Riuskeita olivat nuo Kauhavan pojat, ja olipa lappajärveläisissäkin joku oikein miehestä menevä, ajatteli Heikki siinä heidän joukossaan. Kyllä hän oli nähnyt monelta taholta Suomessa sekä suomalaisia että ruotsalaisia, ripeitä ja väkeviä miehiä ja olipa hän itsekin aikoinaan ollut poika puolestaan. Mutta kummallista kuinka hän tunsikin jo entisen hilpeytensä laimistuneen. Niin, paljon hän oli huonontunut entisestään; silloin ja silloin hän oli niin ja niin ollut, mutta paljonpa hän oli juonutkin. Kyllähän sitä aina niinkauan meni kun yksinään oli, mutta saakeli, se akka tuli otetuksi. Kyllä siinä oli tottakin, mitä se Rnnta-ahon isäntä väitti kahdeksan vuotta sitten. Nyt siinä itkevät ja parkuvat ne kenekset leivän perään ja akka haukkuu, sanoo minun syykseni kaiken köyhyyden. Kurja elämä! mutta, muistanpa — — — "en toivokaan pysyväästä lempeä." Sinne jätän "leipäsuden" penikoineen ja itse heijailen maailmalla! Tahdon vielä olla riuskea, suruton poikamies.

Näistä ajatuksistaan keskeytti hänet eräs Kauhavan poika, joka kysyi:

— Oletkos te kuinka rohkea veren päällä?

Lautta, jonka ponttoolla oli nyt miesten lisäksi hevonenkin, mennä junnasi isossa matkaa rannasta!

— Kyllähän minä veenkin päällä olen liikuskellut eläissäni, vastasi Heikki ja silmäyksensä osotti jotakin, joka tahtoi sanoa: oletkos sinäkin uittomies?

— Entäs sinä pienellaanen nuori mies, tohorikkos sinä pölkyillä kulkia? kysyi Kauhavan mies Kallelta.

— Kyllähän minä nyt sentähe tohin, muttei se hyvääkään oo.

— Tyä että ole tainnu paljo olla uittojoissa, sanoi sivusta eräs lappajärveläinen.

— Kyll' oon ollu, vastasi Kalle.

— Plaataankos siälä teirän puoles ajaa savia kytöpellolle? kysyi kauhavalainen.

— Eikä juuri paljo. Ei siellä taho olla savea. Eikä kytölöitäkään kovin paljo viljellä, vastasi Kalle.

— Myä hukutaan! huusi eräs lappajärveläinen hätäisesti.

Miehet säpsähtivät järkijärestään ja huomasivat, että tuuli, joka yhä yltyen puhalsi lännestä, sysäsi suurta jäärykkiötä lautan syrjää vastaan jonkun matkan päässä ponttoosta.

Kaksi uittoherraa seisoivat lähimmällä kohdalla rannassa. Toinen heistä huusi:

— H—tin syötävät! Katsokaa lautan perään. Näettehän, se hajoo, poomi on katkennut, jäät pakkaa päälle. Kirottu länsi rupesi nyt noin riehuamaan!

— So, so so, huomautti toinen, ei tässä auta kiukku Jumalan voimia vastaan. Jospa vaan miehet pelastuisivat.

— Ja hevonen kans! Se maksaa ruukille enemmän kuin joku mies, ärjäsi toinen päällikkö; miehiä päiväpalkalla saa, mutta hevosen hinta satoja on!

— Maltu! Hevonen myöskin... mutta ainakin miehet pelastukoot.

Ei kulunut pitkältä aikaa kun jo lautta oli kaikki hajalla jäiden seassa. Miehet ponttoolla hätäilivät, joku yritti menemään pölkyille, mutta täytyi heti jälleen turvautua ponttoosen, sillä pölkyt kumpusivat,

nousivat toinen toisensa päälle kasoihin jäiden edessä. Ponttootakin kallisteli sinne tänne kovat hyrskyt ja jäät, myrskyävän tuulen käsissä. Vähitellen se läheni rantaa, josta herrat itse, kun muita ei ollut saatavissa, koettivat soutaa veneellä apuun. Rannan ja ponttoon väli oli nimittäin jäistä vapaa. Töintuskin ehtivät kaikki miehet pelastua, märkinä, viluissaan, kun jääryötkiö syrjästä tulevaa jääkasaa vastaan kaasi ponttoon aivan syrjälleen. Hevonen, joka koko ajan oli hirnunut ja vauhkaillut ponttoolla, hyppäsi jäiden sekaan. Ison aikaa se siellä molikehti ja hirnui, ennenkuin miehet, Heikki ja kolme kauhavalaisista, ehtivät veneellä hyrskyävissä aalloissa jäiden reunaan ja yhden pidellessä venettä, nostivat hevosta niin paljon että se pääsi vapaalle vedelle. Se lähti uimaan ja pian seiso i se rannalla, hirnui ja pöristeli.

Se kiukkuinen uittoherra oli sangen tuskainen nyt huolimatta siitä, että sekä hevonen että miehet pelastuivat. Hän kirosi moneen kertaan tuulen, joka tuommoisen häviön oli lautalle tehnyt. Mutta mikäs siinä auttoi, niin se oli käynyt, eikä voinut ajatellakaan lautan kokoamista ennenkuin tuuli asettuisi.

Eikäpä se tuuli heti asettunutkaan. Puolitoista vuorokautta saivat miehet odotella läheisessä talossa. He eivät siitä suurta välittäneet; päättelivät vaan: kyllähän ruukilla rahaa on.

Lähes kaksi vuorokautta kului lautan kokoamisessa. Pölkyt olivat tuulen ja jäiden edessä pakkautuneet suuriin rökkiöihin lähellä rantaa; alimmaisat olivat pohjassa ja ne olivat käyneet niin raskaiksi, että vapaiksi päästyään, eivät tahtoneet veden pinnalla pysyä. Paljon uusia poominvitsaksia tarvittiin ja ponttookin oli reuhtoonnut melkein hajalle. Siinäkö s miehet toisenkin kerran housunsa kastelivat, oikoessaan ja asetellessaan noita niljaisia pölkkijä uudelleen lautaksi. Heikki otti päälleen, niinkuin itse sanoi, entisen uittomiehen vikkelyytensä. Hän tahtoi näyttää kauhavalaisille ja lappajärveläisille miehuuttaan tässä työssä. Kyllä hän olisi nytkin ollut paras, jollei erästä Kauhavan poikaa olisi ollut, "se, sanoi Heikki, on koko peijakas pölkylä pysymään". Kalle melkein alituisesti rämpi rannassa, vyötärystään myöten vedessä seisten, tyytti ja repi pölkkijä vapaalle uimaselle.

Eräänä aamuna lähti lautta taas junnailemaan. Jäät olivat jo jokseenkin kaikki hävinneet, ainoastaan rannoissa oli vähän jääpalasia. Kauniilla ilmalla, jokseenkin tynnellä mennä heijailtiin, iloisissa pakinoissa, järven pinnalla; kauniisti, hopeilevasti heijasti auringonsäteet vedessä, joka näytti lavealta kuin meri ainakin, uutterasti teuhasivat ihmiset maatoissaan, sonnanajossa, kynnöllä ja kuokolla järven rannoilla. Tätä näin hauskaa kulkua kesti runsaasti puolitoista vuorokautta.

Mutta silloin alkoi läntisellä taivaanranteella sientyä vihantaan pilveen. Se synkkenemistään synkkeni, jymisi, salamo i ja yhä kohosi pilvi. Järven pinta näytti varsin synkältä. Tuulemaan rupesi, se yltymistään yltyi. Miehet eivät puhuneet juuri mitään, alakuloisesti vaan katselivat toisiaan silmiin; kuiskasivathan väliin: saa nähdä kuinka kova ilma siitä tulee; ei se mitään olisi jos oltaisiin maalla jokiuutossa. Yhä kovemmaksi kävivät ukkosen jyräykset ja yhä tiheämpään välähteli salama; ryöpyten aalto i järvi tuulen edessä. Ankkuri oli laskettu aivan ponttoon viereen, mutta ei se pohjassa kiinni pysynyt. Miehet huomasivat lautan pakenevan tuulen mukana yhä lähemmäksi itäistä rantaa. Ja vettä alkoi tulla, "satoi niinkuin taivaasta mahtui." Pian olivat miehet läpimärkinä. Rämähdellen, ikäänkuin kalliota särkien, raikui ukkosen jyrinä nyt niin kammottavalta näyttävällä Lappajärvellä. Miehillä, jok'ainoalle, tuli kova vilu. Leuvat lotisivat ja koko ruumis tärisi, jota ilkeää vavistusta lisäsi pelko vilun yhteydessä.

Puolentunnin vaiheille oli "Jumalan ilma" raivonnut. Pilvi syrjistyi itäiselle taivaalle. Synkkä se oli auringon siihen paistaessa, vielä se jymisi ja pauhasi. Mutta pian oli luonto taas kaunis ja tyy ni.

Ankkuri soudettiin; miehet, kymmenen luvultaan, ja hevonen, heidän uskollinen työtoverinsa, alkoivat vääntää kelaa, ja lautta meneskeli entiseen tapaansa.

— Maata pitää tästä ruveta muokkaamaan jokaisen; repimään leivän suosta. Tottahan jonkun palasen rahkasuota haltuunsa saa. Törkeää on tämä uitto työ ja etelä-pohjanmaalaisen luonnolle sopimatonta, päättelivät kauhavalaiset.

— Saman sanomme me vaikka hiukan hiljempaa, säestivät lappajärveläiset siihen.

— Uiton minäkin hyljään ja lähden kiertelemään ympäri Suomen maata, sanoi Heikki rehevästi, — kauas ei tuota sentään tarvinne mennäkään koskapa kuulutaan ruvettavan tekemään rautatietä Tampereelta Ätsärin kautta Waasaan. Mutta hyvästi olkoon sanottu kotiseudulle ainaiseksi! Entäs sinä vanha toverini, Tuppelan Kalle, mitä tuumaat tulevaisuudestas?

— Siitä en tiedä muuta kuin että se on synkkä kuni äskeinen ukkosen pilvi!

V.

Pari vuotta jälkeinpäin oli Kalle taas kevät-uitossa Tuhkiolla. Uittohan se oli hänen jokavuotinen työnsä ollut vuosikymmenenä.

Kurtistunut, mustalla langalla kiinni sidottu kirje tuotiin Tuppelaan. Suutari-Matti sattui olemaan mökissä neulomassa vanhuksille kenkiä. Otettuaan kirjeen käteensä sanoi hän sen olevan Kallelta. Kustavi Tuppela, oli sen päällekirjoitus. Ukon käskystä hän sen avasi ja luki.

"Hyvät vanhempani!

Minä olen tullut kovin kipeäksi ja heikoksi. Lumihyhmän ja kylmän, märän olon täällä luulen siihen syyksi. Sisälmyksiäni väristää ja minua kovasti ryvittää. En jaksa enempää. Minun täytyy pyytää, että laitatte hevosella minua hakomaan. 10 markkaa olen ehtinyt ansaita, mutta en sitä lähettänyt tämän kirjeen muassa peläten hukkaan joutuvan. Kyllähän se tulee maksamaan. Suuri kolhaus meidän köyhyydellemme, mutta mikäpä muu auttaa nyt, kun olen vaipumassa surkeuteen"

Kalle Tuppela."

— Voi, voi Kalle-rukkaa! huokasi mummo kuultuaan kirjeen sisällyksen.

— Liika nerkonen mies! Voi paikkaa! pani ukko ja huokasi niin että rinta jysähti.

— Ihan luonnollista! lausui Suutari-Matti miettiväisesti.

Vanha Kustavi lähti taloon, Kumpulaan, hevosta ja miestä pyytämään, sillä itse hän vanhuuttaan ei uskaltanut semmoiselle matkalle hevosellakaan lähteä, tie kun tettiin olevaa kovin huonoa varsinkin kaukana sydänmailla. Kauan hän sai pyydellä ennenkuin hevosta luvattiin. Sanottiin olevan nyt niin kiire sonnanajo, ettei mitenkään joutaisi. Annettiinhan kumminkin hevonen ja renki pantiin sillä sairasta hakemaan. Seitsemän markkaa sanottiin sen maksavan, mutta Kalle, jos paranee, saisi sen työllään maksaa. Niin, mitäs ukon auttoi, asia oli tuiki tärkeä. — Aamupuoli oli.

Seuraavana yönä eivät vanhukset saaneet unta. Eukko valitti, ukko raskaasti huokaili. Hän ennen ei ollut kuin jonakuna yönä valvonut poikansa tähden. Pikkusen ukko oli mennyt uneen ja nähnyt ilkeitä unia pojasta; se oli paitasillaan tullut kotiin ja voivotellut. Eukko ei ollut senkään vertaa nukahtanut, rauhattomissa ajatuksissa vaan peppuroinut.

Kun aurinko seuraavana päivänä alkoi käydä laskuteilleen nähtiin hevonen tulevan pellonveräjältä. Siinä oli Kalle, hengissä mutta heikkona. Jaksoi hän vaivalla kävellä reestä tupaan. Hän laskihe maata ovensuusänkyyn.

— Tämmöinen — on nuo-ruuteni, joka aika — ihanin — pitäisi olla ihmisen ijässä! saneli hän raskaalla äänellä hengästyksissään. Otta-kaa, Isä, tuo — kukkaro, siinä — on kymmenen markkaa!

Ukko otti kukkaron.

— Hyvä poikani! Mitenkä tulit noin kipeäksi. Oletkohan säikähtänyt siellä uitossa. Taitaa olla kohtaukset? puhui itkien äiti.

— El — se ei ole — päivän — ei yhden kevään — se — on — vuosi — kymmenen vaikutuksesta —, tuo tauti. Se on — sekä sielun — että ruumiin — tauti!

— Ruumiillista tautia kuka voisi välttää, kun se kerran ylhäältä on päälle pantu? Mutta, hyvä poikani, ei sinun tarvitse sielun taudissa olla. Usko ja sinä olet onnellinen!

— Onnel-linen — kuinka olisin! Onni on kau-kana mi-nusta!

— Jota Herra rankaisee sitä hän rakastaa, sanoi isä-ukko hartaalla totisuudella.

Kyläläisiä, tyttöjä ja poikia sekä joku keski-ikäinen mies tuli tupaan.

Suutari-Matti puhui: Niin, minä olen kuullut erään tohtorin, hyväksi tunnetun lääkärin, selittävän tuohon tapaan, että kun ihminen pettyy hartaimmissa toiveissaan, ja raskaasti mietiskelee, niin se on vaarallista terveydelle, ja jos siihen vielä lisäksi on huonot olo-suhteet ruumiille: kovin kova työ, kylmyys tai muu semmoinen, niin sitte se vasta on oikein vaarallista. Tämän lääkärin puheen mukaan ja niinkuin olen myöskin jostakin lääkärinkirjasta lukenut on Kalle ihan luonnollisesti tullut kipeäksi.

Hänellä oli ennen hartaat toiveet kouluun pääsemisestä, mutta ne ovat pettyneet, samoin on pettynyt hänen toiveensa mökin maan lisäämisestä. Ja sen lisäksi on hän ollut uitossa, kylmissä vesissä, päivät pääksytysten monina vuosina.

— Saattaa niin olla, sanoi ukko, mutta "käsittämättömät ovat Hänen tiensä."

— Katsotaan vaan nyt asiaa luonnolliselta kannalta, jatkoi Suutari-Matti, — on hyvin käsitettävää, että Kalle on sairastunut sanomistani syistä.

— Synti sen kaiken on matkaansaattanut meille ihmispoloisille, huokaili eukko. Ehkä Jumala Kallea rankaisee syystä, että hän on kovin paljon hapuillut maallista viisautta?

— Oi teitä! Älkää häntä rasittako kuormansa lisäksi. Vanhemman puhe on sattuvaa! sanoi Suutari-Matti kiivaanlaisesti.

— Isä! vaikeroi Kalle raskaasti, te sanoitte runsaasti — kymmenen — vuotta sitten, että että kovaa on — maailma — kestää, mutta kestää — kumminkin piittä. Minä en — kestä, — minä vaivun — tähän — surkeuteen!

— Kyllähän siinä kestämistä on kun se tuolla lailla käymään rupeaa, sanoi isä surkuttelevasti. Koeta sentään luottaa Jumalaan ja tyytyä kohtaloosi!

— En löy-dä tyydy-tystä, en voi luottaa! — Voi — tätä sielun ja ruumiin tuskaa! — Hyvät vanhempani! Tässä — makaan minä — nuori mies — kenties — parantumattomana! Voisinko pienintäkään — lohduttaa itseäni — sillä — että — olen — tehnyt sen vähäisen — mitä olen voinut? Jospa kaikki — jospa rik-kaat ja voimal-liset teki-sivät yh-teiseksi hy-väksemme mitä — he voisivat.

— Niin, jospa he köyhäin kohtaloa vähänkin lieventää koettaisivat! huokasi siihen isä.

Äiti itki ääneensä.

Sairas makasi hiljaa hetken aikaa, mutta havahti taas ja tuskissaan väännehtien sanoi odottamattoman kiihkeästi:

— Henkeni pyrkii nuoruuden hehkulla liitelemään, etsimään maailman tietoaarteita, mutta kohtalo rasittaa ja ruumiini vaipuu maan mustaan multaani!

— Se hourailee, se hourailee! Voi raukkaa! surkuttelivat kylän tytöt.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK TUPPELAN KALLE JA KOTURI-HEIKKI: KUVAUS
"TUKKIPOIKAIN" ELÄMÄSTÄ ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic

works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to

the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.